

Skuldsanering

Skuldsaneringslag (2006:548)	577
Skuldsaneringsförordning (1994:347)	583
<i>Förbehållsbelopp enligt 9 § 2 st. skuldsaneringslagen</i>	
Utsökningsbalk (1981:774) – utdrag 7 kap.	584
KFMFS 2007:2 Bestämmande av förbehållsbeloppet vid utmätning av lön ..	588
KFM A 2007:1 Bestämmande av förbehållsbeloppet vid utmätning av lön ..	589
<i>Förarbeten</i>	
Ett enklare och snabbare skuldsaneringsförfarande , prop. 2005/06:124 – utdrag	593

Skuldsaneringslag (2006:548)

(senast ändrad genom SFS 2007:636)

Allmänna bestämmelser	577
Allmänna villkor för skuldsanering	577
Skulderna	578
Innehållet i en skuldsanering	578
Ansökan om skuldsanering	579
Bristfällig ansökan	579
Avslag på ansökan	579
Inledande av skuldsanering	579
Utredningen hos Kronofogdemyndigheten	580
Beslut om skuldsanering	580
Förbud mot exekutiva åtgärder	580
Verkan av skuldsanering	580
Omprövning av skuldsanering	580
Överklagande	581
Övriga bestämmelser	582
Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	582

Allmänna bestämmelser

1 § Skuldsanering innebär att en gäldenär helt eller delvis befrias från ansvar för betalningen av de skulder som omfattas av skuldsaneringen.

Om ackord och konkurs finns särskilda bestämmelser.

2 § Kronofogdemyndigheten prövar ärenden om skuldsanering och ärenden om omprövning av ett beslut om skuldsanering.

Kommunen skall inom ramen för socialtjänsten eller på annat sätt lämna råd och anvisningar i budget- och skuldfrågor till skuldsatta personer. Denna skyldighet gäller även under skuldsaneringsförfarandet och under löptiden för en betalningsplan enligt 9 §.

Konsumentverket skall stödja och ge vägledning för den budget- och skuldrådgivning som kommunerna skall svara för.

3 § Vid skuldsanering enligt denna lag behöver hänsyn inte tas till föreskrifter om eftergift eller nedsättning i någon annan författning.

En borgenär får utan hinder av föreskrifter i någon annan författning godta ett förslag om skuldsanering enligt denna lag.

Allmänna villkor för skuldsanering

4 § Skuldsanering får beviljas en gäldenär med hemvist i Sverige som är fysisk person, om

1. gäldenären är på obestånd och så skuldsatt att han eller hon inte kan antas ha förmåga att betala sina skulder inom överskådlig tid, och
2. det är skäligt med hänsyn till gäldenärens personliga och ekonomiska förhållanden att skuldsanering beviljas honom eller henne.

Den som är folkbokförd i Sverige skall vid tillämpningen av första stycket anses ha hemvist i Sverige.

Vid tillämpningen av första stycket 2 skall särskilt beaktas skuldernas ålder, omständigheterna vid deras tillkomst, de ansträngningar gäldenären har gjort för att fullgöra sina förpliktelser och det sätt på vilket gäldenären har medverkat under handläggningen av ärendet om skuldsanering.

Skuldsanering

5 § I fråga om den som är näringsidkare gäller, utöver villkoren i 4 §, att skuldsanering får beviljas endast om det finns särskilda skäl med hänsyn till näringsverksamhetens ringa omfattning och enkla beskaffenhet.

6 § En gäldenär som är ålagd näringsförbud enligt lagen (1986:436) om näringsförbud får inte beviljas skuldsanering. Detsamma gäller en gäldenär som tidigare beviljats skuldsanering, om det inte finns synnerliga skäl för skuldsanering.

Skulderna

7 § En skuldsanering omfattar, om inte annat föreskrivs i denna lag, alla fordringar på pengar mot gäldenären som har uppkommit före den dag då beslut meddelas enligt 14 § andra stycket att inleda skuldsanering. Skuldsanering medför att rätten till ränta eller dröjsmålsavgift på en sådan fordran bortfaller för tiden efter nämnda dag.

Vid skuldsaneringen får det bestämmas att en fordran som avses i första stycket och som är beroende av villkor, inte är till beloppet fastställd eller inte är förfallen till betalning, inte skall omfattas av skuldsaneringen. I fråga om en sådan fordran får borgenären utan hinder av föreskrifter i annan författning bevilja anstånd med betalningen under den tid betalningsplanen enligt 9 § löper.

En skuldsanering omfattar inte

1. en fordran på familjerättsliga underhåll,
2. en fordran för vilken borgenären har panträtt eller annan förmånsrätt enligt 6 eller 7 § förmånsrättslagen (1970:979) eller retentionsrätt, till den del säkerheten räcker till för betalning av fordran,
3. en fordran för vilken borgenären, innan beslut om att inleda skuldsanering har meddelats, har fått förmånsrätt enligt 8 § förmånsrättslagen, när det gäller egendom som har tagits i anspråk vid verkställigheten,
4. en fordran som inte är förfallen till betalning och som är beroende av att borgenären tillhandahåller en motprestation, eller
5. en fordran som är tvistig.

Bestämmelsen i tredje stycket 1 gäller inte när Försäkringskassan eller ett utländskt offentligt organ inträtt i den underhållsberättigades rätt till underhållsbidrag.

Innehållet i en skuldsanering

8 § Alla fordringar som enligt 7 § omfattas av skuldsaneringen har lika rätt.

Utän hinder av första stycket får en fordran

1. ges sämre rätt, om borgenären samtycker, eller
2. betalas före andra fordringar, om den efter fördelning enligt 9 § första stycket avser ett mindre belopp och det är skäligt med hänsyn till omfattningen av skulderna och övriga omständigheter.

I 23 § finns bestämmelser om vad som skall gälla i fråga om fordringar som inte har anmälts i ärendet.

9 § Vid en skuldsanering skall det bestämmas

1. vilka fordringar som enligt 7 § skall omfattas av skuldsaneringen,
2. vad som enligt 8 § skall gälla för dem,
3. vilket belopp som skall fördelas mellan borgenärerna, och
4. en betalningsplan som visar när och hur kvarstående belopp av varje borgenärs fordran skall betalas.

Det belopp som skall fördelas mellan borgenärerna skall bestämmas så att skuldsaneringen tar i anspråk gäldenärens samtliga tillgångar och inkomster efter avdrag för vad som skall förbehållas gäldenären för dennes och dennes familjs försörjning. Därvid skall bestämmelserna i 7 kap. 4 och 5 § utsökningsbalken om förbehållsbelopp vara vägledande. Det får bestämmas vid skuldsaneringen att förbehåll även skall göras för betalning av en fordran som, enligt 7 § tredje stycket eller beslut som fattas med stöd av 7 § andra stycket, inte omfattas av skuldsaneringen.

Av fördelningen enligt första stycket 3 skall det framgå hur stor procentandel av fordringarnas belopp som skall kvarstå.

Den betalningsplan som skall bestämmas enligt första stycket 4 skall löpa under fem år, om det inte finns särskilda skäl att bestämma en kortare tid.

Ansökan om skuldsanering

10 § En ansökan om skuldsanering skall göras skriftligen hos Kronofogdemyndigheten.

Ansökan skall vara egenhändigt undertecknad av gäldenären. *Lag (2006:745).*

11 § Ansökan skall innehålla

1. de uppgifter om gäldenären som anges i 33 kap. 1 § första och andra styckena rättegångsbalken samt uppgift som visar att gäldenären har hemvist i Sverige,
2. en förteckning över gäldenärens tillgångar och skulder med uppgift om varje borgenärs namn, person- eller organisationsnummer, postadress och telefon,
3. uppgift om gäldenärens inkomster och utgifter,
4. uppgift om förhållanden som avses i 4 § tredje stycket, och
5. de uppgifter om gäldenärens och dennes familjs personliga och ekonomiska förhållanden som i övrigt är av betydelse för prövning av frågan om skuldsanering skall inledas.

Uppgifterna enligt första stycket skall lämnas av gäldenären på heder och samvete.

Bristfällig ansökan

12 § Om en ansökan är bristfällig, skall Kronofogdemyndigheten förelägga gäldenären att avhjälpa bristen. Av föreläggandet skall det framgå att ansökan kan avvisas om föreläggandet inte följs. Föreläggandet behöver inte delges.

Kronofogdemyndigheten skall avvisa en ansökan om skuldsanering, om den är så bristfällig att den inte kan läggas till grund för prövning i sak och gäldenären inte har följt ett föreläggande att avhjälpa bristen. *Lag (2006:745).*

Skuldsanering

Avslag på ansökan

13 § Om det framgår av ansökan om skuldsanering eller annan tillgänglig utredning att gäldenären inte uppfyller villkoren enligt 4 eller 5 § eller inte får beviljas skuldsanering på grund av 6 §, skall Kronofogdemyndigheten avslå ansökan.

Om det, sedan beslut har meddelats enligt 14 § andra stycket om att inleda skuldsanering, framkommer att förutsättningarna för skuldsanering enligt denna lag inte är uppfyllda, skall Kronofogdemyndigheten avslå ansökan. Ansökan får också avslås, om gäldenären inte inställer sig personligen vid ett sammanträde eller om gäldenären i övrigt inte medverkar vid ärendets handläggning. *Lag (2006:745).*

Inledande av skuldsanering

14 § Kronofogdemyndigheten skall i den utsträckning det behövs inhämta upplysningar om gäldenärens personliga och ekonomiska förhållanden från andra myndigheter. Kronofogdemyndigheten får också, om det finns särskilda skäl, hålla ett sammanträde enligt 17 § för att avgöra om skuldsanering skall inledas.

Om Kronofogdemyndigheten inte enligt 12 § avvisar eller enligt 13 § första stycket avslår en ansökan om skuldsanering, skall myndigheten snarast besluta att skuldsanering skall inledas. *Lag (2006:745).*

15 § När ett beslut har meddelats om att inleda skuldsanering skall Kronofogdemyndigheten genast genom en kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar uppmäna var och en som har en fordran mot gäldenären att skriftligen anmäla den till Kronofogdemyndigheten senast en månad från dagen för kungörelsens införande. Om det finns särskilda skäl, kan Kronofogdemyndigheten införa kungörelsen även i en eller flera ortstidningar. Kronofogdemyndigheten kan också förlänga fristen till två månader, om det finns särskilda skäl. *Lag (2006:745).*

Utredningen hos Kronofogdemyndigheten

16 § Har skuldsanering inletts, skall Kronofogdemyndigheten se till att ärendet blir så utrett som dess beskaffenhet kräver. *Lag (2006:745).*

17 § Kronofogdemyndigheten skall kalla gäldenären att inställa sig personligen vid ett sammanträde, om det kan antas vara till fördel för utredningen. Vid sammanträdet skall gäldenären lämna de ytterligare upplysningar som behövs för att avgöra frågan om skuldsanering.

Kallelsen skall sändas till gäldenären under den adress gäldenären senast har uppgivit i ärendet. Kallelsen behöver inte delges.

I kallelsen skall gäldenären upplysas om syftet med sammanträdet och om att ansökan kan avslås om gäldenären inte inställer sig personligen.

18 § Kronofogdemyndigheten får till sammanträde enligt 17 § kalla även en borgenär, annan myndighet eller någon annan som kan bidra till utredningen av ärendet. Kallelsen behöver inte delges.

Beslut om skuldsanering

19 § När det finns en tillräcklig utredning, skall Kronofogdemyndigheten tillsammans med gäldenären upprätta ett förslag om skuldsanering som innehåller de uppgifter som anges i 9 §. *Lag (2006:745).*

20 § Förslaget om skuldsanering skall sändas till samtliga kända borgenärer vars fordringar omfattas av skuldsaneringen med föreläggande för dem att yttra sig över förslaget inom viss tid. I föreläggandet skall det anges att ett uteblivet yttrande inte hindrar ett beslut om skuldsanering. Föreläggandet skall delges borgenärerna. Om en fordran som anmälts enligt 15 § inte omfattas av skuldsaneringen, skall borgenären underrättas om detta.

21 § Efter utgången av den tid som avses i 20 § skall Kronofogdemyndigheten pröva om gäldenären skall beviljas skuldsanering.

Ett beslut om skuldsanering skall genast kungöras i Post- och Inrikes Tidningar.

Lag (2006:745).

Förbud mot exekutiva åtgärder

22 § Efter Kronofogdemyndighetens beslut om att inleda skuldsanering får utmätning för fordringar som uppkommit dessförinnan inte äga rum innan frågan om skuldsanering är avgjord, om inte, efter överklagande, rätten på begäran av en borgenär bestämmer annat. Om utmätning ändå sker, är åtgärden utan verkan.

Första stycket gäller inte fordringar som enligt 7 § tredje stycket inte omfattas av skuldsaneringen.

Det som sägs i denna paragraf tillämpas även i fråga om beslut om betalningssäkring och verkställighet av ett sådant beslut. *Lag (2006:745).*

Verkan av skuldsanering

23 § En skuldsanering befriar gäldenären från ansvar för betalningen av de skulder som omfattas av skuldsaneringen i den utsträckning som dessa sätts ned. Genom skuldsaneringen befrias gäldenären från ansvar för betalningen av fordringar som inte är kända i ärendet, om inte fordringen är sådan som avses i 7 § tredje stycket.

Skuldsaneringen inverkar inte på den rätt en borgenär har mot en borgensman eller någon annan som förutom gäldenären svarar för fordringen.

Omprövning av skuldsanering

24 § På ansökan av en borgenär vars fordran omfattas av ett beslut om skuldsanering kan Kronofogdemyndigheten upphäva beslutet eller, i fall som avses i 4 och 5, ändra det som har bestämts i en fråga som avses i 9 § första stycket 2–4, om

1. gäldenären
  - a) har gjort sig skyldig till oredlighet mot borgenärer,

- b) har gjort sig skyldig till uppsåtligt försvårande av konkurs eller exekutiv förrättning, eller
  - c) i hemlighet har gynnat någon borgenär för att inverka på skuldsaneringsfrågans avgörande.
2. gäldenären i sin ansökan om skuldsanering eller annars under ärendets handläggning medvetet har lämnat oriktiga uppgifter till men för borgenären,
  3. gäldenären har lämnat oriktig uppgift till ledning för myndighets beslut i fråga om skatt eller avgift som omfattas av skuldsaneringen eller underlåtit att lämna uppgift trots att gäldenären är uppgiftsskyldig och den oriktiga uppgiften eller underlåtenheten medfört att ett beslut blivit felaktigt eller inte fattats,
  4. gäldenären inte följer betalningsplanen, såvida avvikelserna inte är ringa, eller
  5. gäldenärens ekonomiska förhållanden har väsentligen förbättrats efter beslutet om skuldsanering och detta beror på omständigheter som inte kunnat förutses vid beslutet.

I fall som avses i första stycket 5 skall ansökan ges in inom fem år från dagen för skuldsaneringen. Om löptiden för betalningsplanen har förlängts enligt 26 §, gäller i stället den tiden.

Upphävs ett beslut om skuldsanering, blir en borgen eller annan säkerhet som tredje man har ställt för betalning av belopp som avses i 9 § första stycket 3 ogiltigt, om inte tredje mannen kände till eller borde känt till de omständigheter som anges i första stycket 1 eller medverkade till att gäldenären åsidosatt sina förpliktelser enligt första stycket 2. *Lag (2006:745).*

25 § På ansökan av gäldenären kan Kronofogdemyndigheten ändra det som har bestämts i en fråga som avses i 9 § första stycket 2–4, om

1. gäldenärens ekonomiska förhållanden har väsentligen förändrats efter beslutet om skuldsanering och detta beror på omständigheter som inte kunnat förutses vid beslutet, eller
2. det finns synnerliga skäl. *Lag (2006:745).*

26 § Vid ändring av ett beslut om skuldsanering får löptiden för betalningsplanen förlängas till som längst sju år.

27 § En ansökan om upphävande eller ändring enligt 24 eller 25 § av ett beslut om skuldsanering skall göras skriftligen hos Kronofogdemyndigheten. Ansökan skall innehålla uppgifter om

1. det beslut som avses, och
2. de omständigheter som åberopas till stöd för upphävande eller ändring.

Om en ansökan är bristfällig tillämpas 12 §. *Lag (2006:745).*

28 § Bestämmelserna i 16–18 §§ gäller i tillämpliga delar även vid Kronofogdemyndighetens handläggning av ärenden om upphävande eller ändring av ett beslut om skuldsanering. *Lag (2006:745).*

Överklagande

29 § Kronofogdemyndighetens slutliga beslut får överklagas till tingsrätten i den ort där gäldenären är bosatt. Detsamma gäller Kronofogdemyndighetens beslut att inleda skuldsanering. Om gäldenären inte är bosatt i Sverige, får beslutet överklagas till Stockholms tingsrätt. Överklagandet skall ges in till Kronofogdemyndigheten inom tre veckor från dagen för beslutet. Vid överklagande gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden, om inte annat följer av denna lag. Kronofogdemyndigheten skall inte vara part i domstolen.

Ett beslut varigenom en ansökan om skuldsanering förklaras vilande får inte överklagas. *Lag (2006:745).*

30 § Om tingsrätten bifaller ett överklagande av gäldenären, skall den återförvisa ärendet till Kronofogdemyndigheten. Om Kronofogdemyndigheten avslagit gäldenärens ansökan med tillämpning av 13 § andra stycket och tillräcklig utredning finns, får tingsrätten dock besluta om skuldsanering.

Ett beslut av tingsrätten att återförvisa ett ärende till Kronofogdemyndigheten får inte överklagas. *Lag (2006:745).*

31 §¹ Hovrätten får inte pröva ett överklagande av ett beslut av en tingsrätt, om inte hovrätten meddelat prövningstillstånd.

Prövningstillstånd behövs inte, om överklagandet avser ett beslut som rör någon annan än en part, ett beslut genom vilket tingsrätten ogillat jäv mot en domare eller ett beslut genom vilket ett överklagande har avvisats.

Övriga bestämmelser

32 § Om gäldenären försätts i konkurs, förfaller en av gäldenären dessförinnan gjord ansökan om skuldsanering.

Om en ansökan om förhandling om offentligt ackord tas upp sedan gäldenären har ansökt om skuldsanering, skall skuldsaneringsärendet förklaras vilande. Om ackordet fastställs, förfaller ansökan om skuldsanering.

Om gäldenären avlider, förfaller en av gäldenären gjord ansökan om skuldsanering.

33 § Återkallar gäldenären en ansökan om skuldsanering, skall ärendet genast avskrivas från vidare handläggning. Detsamma gäller om ansökan förfaller enligt 32 §.

34 § Avslås eller avvisas en ansökan om skuldsanering eller avskrivs ärendet från vidare handläggning sedan en kungörelse har utfärdats enligt 15 §, skall samtliga kända borgenärer genast underrättas.

35 § En överenskommelse som innebär att gäldenären eller tredje man tillförsäkrar någon borgenär, vars fordran omfattas av skuldsaneringen, bättre villkor än enligt skuldsaneringen är ogiltig.

36 § Socialnämnder och andra myndigheter skall till Kronofogdemyndigheten eller domstol som handlägger ett ärende om skuldsanering enligt denna lag på begäran överlämna sådana uppgifter om gäldenärens personliga och ekonomiska förhållanden som behövs för prövning av ärendet. *Lag (2006:745).*

37 § Ett beslut om skuldsanering får verkställas utan hinder av att det inte har vunnit laga kraft.

Ikrافترädande- och övergångsbestämmelser

2006:548

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007, då skuldsaneringslagen (1994:334) skall upphöra att gälla.
2. För ärenden om skuldsanering som har överlämnats till tingsrätten före ikraftträdandet och för ärenden om omprövning där ansökan har getts in till tingsrätten före ikraftträdandet, gäller äldre bestämmelser i fråga om förfarandet vid tingsrätten.
3. Har löptiden för en betalningsplan vid en skuldsanering som beslutats enligt äldre bestämmelser bestämts till en längre tid än fem år, gäller äldre bestämmelser i fråga om den tid inom vilken en ansökan om omprövning skall ges in.

2006:556

1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2008. *Förordning (2007:636).*
2. Äldre bestämmelser gäller i fråga om krav på prövningstillstånd vid överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

¹ Paragrafen upphör att gälla den 1 november 2008 enligt lag (2006:556) [red.anm.].

Skuldsaneringsförordning (1994:347)

(senast ändrad genom SFS 2006:1173)

Inledande bestämmelse

1 § Denna förordning är tillämplig i fråga om ärenden som handläggs enligt skuldsaneringslagen (2006:548). *Förordning (2006:1173).*

Ansökan

2 § Ansökan om skuldsanering skall göras på blankett som fastställs av Kronofogdemyndigheten. *Förordning (2006:774).*

3 § har upphävts genom förordning (2006:774).

Kungörelser

4 § En kungörelse enligt 15 § skuldsaneringslagen (2006:548) skall innehålla uppgift om gäldenärens namn, personnummer och adress, ansökningsdag samt adressen till det kontor vid Kronofogdemyndigheten där handlingarna i ärendet finns tillgängliga. Kungörelsen skall dessutom innehålla uppgift om dagen för beslutet att inleda skuldsanering och sista dag för anmälan av fordringar mot gäldenären samt en upplysning om att gäldenärens betalningsansvar för en fordran som inte anmäls kan komma att falla bort. Kungörelsen får innehålla även andra upplysningar.

Förordning (2006:1173).

5 § En kungörelse enligt 21 § skuldsaneringslagen (2006:548) skall innehålla uppgift om beslutetsdag, gäldenärens namn och personnummer samt adressen till det kontor vid Kronofogdemyndigheten eller den domstol där handlingarna finns tillgängliga. Kungörelsen får innehålla även andra upplysningar. *Förordning (2006:1173).*

Dagbok och aktbildning

6 § Kronofogdemyndigheten skall i skuldsaneringsdatabasen föra dagbok i varje ärende enligt föreskrifter som myndigheten meddelar. *Förordning (2006:774).*

7 § Ansökan och övriga handlingar samt delgivningsbevis i varje ärende skall föras samman till en akt.

8 § Om ett ärende skall överlämnas till en tingsrätt på grund av överklagande, skall Kronofogdemyndigheten lämna över akten i ärendet. Handlingarna skall ingå i den mottagande domstolens akt.

Första stycket skall tillämpas också när ett ärende på grund av överklagande lämnas över till högre domstol.

Om en domstol återförvisar ett ärende till Kronofogdemyndigheten enligt 30 § skuldsaneringslagen (2006:548) eller på annan grund, skall domstolen till Kronofogdemyndigheten återlämna Kronofogdemyndighetens akt tillsammans med domstolens beslut och övriga handlingar av betydelse för den fortsatta handläggningen vid Kronofogdemyndigheten. *Förordning (2006:1173).*

9 § Underrättelse om domstolens slutliga beslut eller beslut enligt 22 § skuldsaneringslagen (2006:548) skall av domstolen lämnas till Kronofogdemyndigheten.

Förordning (2006:1173).

Skuldsanering

UTDRAG

Utsökningsbalk (1981:774)

7 kap. Utmätning av lön m.m.	584
Allmänna bestämmelser	584
Villkor för utmätning	584
Förfarandet	585
Företrädesordning	586
Arbetsgivares skyldigheter	587
Särskilda bestämmelser	587
Straffbestämmelse	587

7 kap. Utmätning av lön m.m.*Allmänna bestämmelser*

1 § Bestämmelserna i detta kapitel gäller i fråga om utmätning av

1. arbetstagares lön, vare sig den utgår som tidlön, ackordslön, provision eller annan gottgörelse,
2. annan ersättning för arbetsinsats av gäldenären, om dennes ställning är jämförbar med en arbetstagares,
3. periodiskt vederlag för utnyttjande av patent, rätt till litterärt eller konstnärligt verk eller annan sådan rättighet eller för överlåtelse av rörelse,
4. belopp som utgår som pension eller livränta,
5. sjukpenning, föräldrapenningförmåner, rehabiliteringspenning, ersättning enligt lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård och annan ersättning som lämnas på grund av sjukdom, smitta, olycksfall, utbildning, arbetslöshet, värnpliktstjänstgöring eller annan tjänstgöring som ersätts med samma eller liknande förmåner som värnpliktstjänstgöring, allt i den utsträckning ersättningen inte avser att kompensera för särskilt angivna kostnader eller skall återbetalas.

Bestämmelserna i detta kapitel är inte tillämpliga när gäldenären är dödsbo eller annan juridisk person. *Lag (1995:298).*

2 § Vad som föreskrivs om utmätning av lön gäller även utmätning av annan förmån som avses i 1 §, om inte annat anges. Bestämmelser om arbetsgivare gäller därvid den som utger förmånen. *Lag (1995:298).*

Villkor för utmätning

3 § Lön som inestår hos arbetsgivaren får utmätas genom att arbetsgivaren åläggs att innehålla och betala ut en viss del av lönen till kronofogdemyndigheten. Beslutet om utmätning får avse framtida utbetalningar av lön eller viss lönepost.

Utmätning av lön skall ske endast om det är försvarligt med hänsyn till det belopp som kan beräknas flyta in. *Lag (1995:298).*

4 § Lön får tas in anspråk genom utmätning endast till den del den överstiger vad gäldenären behöver för sitt och familjens underhåll samt till fullgörande av betalningsskyldighet mot annan som vid utmätning av lön har bättre rätt till lönen. Vid utmätning för fordran med företrädesrätt enligt 14 § första stycket 1 skall även betalningsskyldighet mot annan som har lika rätt som sökanden beaktas.

Om utmätningen avser ackordslön, provision eller annan ersättning som inestår för längre tid än en månad, skall särskild hänsyn tas till detta förhållande.

Lag (1996:1032).

5 § Den del av lönen som inte får tas in anspråk genom utmätning (förbehållsbeloppet) bestäms med ledning av belopp multiplicerade med ett tal som anger förhållan-

det mellan det allmänna prisläget i oktober månad närmast föregående år och prisläget i oktober 1993 (normalbelopp). Beloppen är 43.800 kronor för ensamstående, 72.360 kronor för sammanlevande makar och därmed jämställda, 23.240 kronor för varje barn till och med det kalenderår då barnet fyller sex år och 26.750 kronor för tid därefter.

Normalbeloppen skall anses innefatta alla vanliga levnadskostnader utom bostadskostnad, som beräknas särskilt och läggs till normalbeloppen.

Normalbeloppen fastställs för varje år av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. *Lag (1995:298).*

6 § Utmätning av lön för underhållsbidrag som avses i 4 kap. 1 a § första stycket får ske endast om bidragsbeloppet utestår obetalt eller om gäldenären vid två eller flera tillfällen under de senaste två åren före utmätningsbeslutet har underlåtit att betala i rätt tid och det finns anledning att anta att detta skall upprepas.

Utmätning får bara ske för bidragsbelopp som är förfallet när verkställighet skall ske eller som förfaller näst därefter. *Lag (2004:479).*

Förfarandet

7 § Innan ett beslut om utmätning meddelas, skall gäldenären ges tillfälle att yttra sig, om det inte avsevärt skulle fördröja handläggningen. Om det inte finns särskilda skäl för det, behöver gäldenären dock inte höras när han byter anställning och beslut skall meddelas om utmätning hos den nye arbetsgivaren. *Lag (1995:298).*

8 § Vid utmätning av lön skall kronofogdemyndigheten bestämma dels hur mycket som högst får innehållas vid varje avlöningstillfälle (utmätningensbeloppet), dels förbehållsbeloppet. I stället för att fastställa ett utmätningensbelopp får myndigheten bestämma att all lön som överstiger förbehållsbeloppet skall tas i anspråk.

Vid utmätning av sjukpenning eller annan dagersättning som avses i 1 § första stycket 5 bestäms utmätningensbeloppet och förbehållsbeloppet per dag. Om sådan ersättning betalas ut för mer än en dag, skall utmätningensbelopp och förbehållsbelopp för samtliga dagar som ingår i ersättningsperioden räknas samman.

Lag (1995:298).

8 a § Vid utmätning för ett engångsbelopp som avser underhållsbidrag med företrädesrätt enligt 14 § skall kronofogdemyndigheten vid behov fördela beloppet på särskilda poster efter vad som är skäligt med hänsyn till den tid som beloppet är avsett för och övriga omständigheter. De särskilda posterna anses vid utmätningen förfallna enligt vad som bestämts vid fördelningen. *Lag (1995:298).*

9 § Om det finns särskilda skäl, får kronofogdemyndigheten ålägga arbetsgivaren att anpassa sättet för löneutbetalningen så att utmätningen kan verkställas i lämplig ordning. *Lag (1995:298).*

10 § Ett beslut om utmätning skall ändras, om det finns anledning till det. Innan en ändring som är till nackdel för gäldenären beslutas, skall denne ges tillfälle att yttra sig, om det inte är uppenbart obehövt. Sådant tillfälle behöver inte heller ges, om beslutet inte kan uppskjutas.

Ett beslut om utmätning för underhållsbidrag som avses i 4 kap. 1 a § första stycket skall hävas, om gäldenären betalar förfallna bidrag och uppkomna förrättningskostnader och det finns anledning att anta att gäldenären även i framtiden fullgör bidragskyldigheten. *Lag (1995:298).*

11 § Kronofogdemyndigheten får på begäran av sökanden eller gäldenären bevilja anstånd under pågående utmätning av lön. På begäran av gäldenären får anstånd dock beviljas endast om sökanden medger det eller om det finns särskilda skäl.

Lag (1995:298).

12 § Kronofogdemyndigheten skall underrätta arbetsgivaren om ett beslut om utmätning och beslut i frågor som avses i 9–11 §§. *Lag (1995:298).*

Skuld-
sanering

Företrädesordning

13 § Utmätning av lön medför förmånsrätt när det belopp som skall innehållas har förfallit till betalning.

När sjukpenning eller annan dagersättning som avses i 1 § första stycket 5 utges för mer än en dag, skall ersättningen anses ha förfallit till betalning med utmätningsbeloppet varje dag som ersättningsperioden omfattar. *Lag (1995:298).*

14 § Vid utmätning av lön har följande fordringar i nämnd ordning företräde framför andra fordringsanspråk:

1. fordran som avser underhållsbidrag enligt äktenskapsbalken och föräldrabalken,
2. konkursbos fordran på gäldenärens lön enligt 3 kap. 4 § konkurslagen (1987:672), om lönen innehållits under konkursen,
3. fordran som avses i 2 § lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

Företrädesrätten enligt första stycket 1 gäller även sådant utländskt underhållsbidrag som får verkställas i Sverige, om bidragsfordringen vid verkställighetstillfället inte är äldre än fem år. *Lag (2004:479).*

15 § Avdrag för preliminär skatt har företräde framför utmätning av lön. En fordran enligt 14 § första stycket 1 har företräde framför förrättningskostnaderna i målet. *Lag (1997:490).*

16 § Vid samtidig utmätning för flera fordringar med företrädesrätt enligt 14 § första stycket 1 skall det innehållna beloppet fördelas efter de löpande fordringarnas storlek. Om mer än som svarar mot de löpande fordringarna har utmätts, har belopp som har stått ute längre företräde vid fördelningen av det överskjutande beloppet.

En delbetalning som flyter in på en viss berättigads fordran avräknas i första hand på den fordran som har stått ute längst. *Lag (1996:1032).*

17 § Bor gäldenären varaktigt tillsammans med sin make och överstiger underhållsbidrag till maken eller till makarnas barn vad som skäligen bör tillkomma den underhållsberättigade, får bidraget vid tillämpningen av 14 och 16 §§ jämkas med hänsyn till annan fordran för vilken utmätning sker samtidigt. Om det finns särskilda skäl, får sådan jämkning ske även av annat underhållsbidrag, om detta överstiger vad som skäligen behövs för den underhållsberättigades försörjning.

Har gäldenären rätt till avdrag enligt 7 kap. 4 § föräldrabalken eller 23 § andra stycket lagen (1996:1030) om underhållsstöd, får belopp som på denna grund tillgodoräknas honom inte tas i anspråk genom utmätning för fordran, som tillkommer annan än den underhållsberättigade eller någon som har inträtt i dennes rätt, eller för fordran som avser underhållsstöd till samma barn. *Lag (1996:1032).*

18 § Har utmätning för fordran med företrädesrätt enligt 14 § beviljats i förmån som avses i 1 § första stycket 3 eller 4 och blir därefter rättigheten som sådan utmätt för annan fordran, har den förra fordringen företräde till betalning ur vad som flyter in till följd av den senare utmätningen. I fråga om fordran med företrädesrätt enligt 14 § första stycket 1 gäller detta i fråga om belopp som har förfallit till betalning när beslutet om utmätning av rättigheten meddelas eller förfaller näst därefter.

Har utmätning beviljats i förmån som avses i 1 § första stycket 3 eller 4 för någon annan fordran än som avses i 14 § och blir därefter rättigheten som sådan utmätt för ytterligare fordran, skall den senare utmätningen anses ha skett även för den obetalda delen av den förra fordringen. *Lag (1996:1032).*

19 § Även om gäldenären är i konkurs får utmätning enligt detta kapitel ske för fordran med företrädesrätt enligt 14 § första stycket 1. Utmätning får också ske för konkursboets räkning.

Försätts gäldenären i konkurs under pågående utmätning av lön för någon annan fordran än sådan som har företrädesrätt enligt 14 § första stycket 1, skall utmätningen fortsätta för konkursboets räkning, om inte konkursförvaltaren begär att verkställigheten skall upphöra. *Lag (1996:1032).*

Arbetsgivares skyldigheter

20 § Arbetsgivaren skall innehålla utmätningens beloppet endast till den del som lönen överstiger förbehållsbeloppet.

Arbetsgivaren skall betala ut det innehållna beloppet till kronofogdemyndigheten på tid och sätt som myndigheten bestämmer. Kronofogdemyndigheten får, i de fall regeringen föreskriver det, besluta att det innehållna beloppet skall betalas ut till en annan myndighet än kronofogdemyndigheten.

Om det finns särskild anledning till det, får arbetsgivaren åläggas att omedelbart betala ut det innehållna beloppet till kronofogdemyndigheten. *Lag (1995:298).*

21 § Betalar arbetsgivaren ut lön i uppenbar strid mot ett beslut om utmätning eller underlåter han att inom föreskriven tid eller på anfordran betala ut det innehållna beloppet till kronofogdemyndigheten, får hos arbetsgivaren genast utsökas vad denne skulle ha innehållit eller har innehållit. *Lag (1995:298).*

22 § Arbetar gäldenären i annans förvärvsverksamhet utan lön eller mot uppenbart för låg ersättning och kan utmätning därför inte ske eller ske endast med för lågt belopp, får kronofogdemyndigheten ålägga arbetsgivaren att, för tid efter det att beslut därom har meddelats och till dess annat beslutas, till myndigheten utge så mycket som hade kunnat tas ut genom utmätning, om skälig lön hade betalats för arbetet. Innan ett sådant beslut meddelas skall gäldenären och arbetsgivaren ges tillfälle att yttra sig.

En åtgärd som avses i första stycket räknas som utmätning av lön. Underlåter arbetsgivaren att utge belopp som har bestämts genom beslutet, gäller vad som sägs i 21 §. *Lag (1995:298).*

Skuld-
sanering

Särskilda bestämmelser

23 § Har arbetsgivaren innehållit medel vid utmätning av lön i allmänt mål för fordran som avses i 2 § lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m., är gäldenären inte längre betalningsskyldig för den del av fordringen som motsvaras av det innehållna beloppet, även om det inte kan tas ut hos arbetsgivaren. Detsamma gäller när medel har innehållits för fordran som avser underhållsbidrag, om fordringen tillkommer Försäkringskassan enligt 31 § lagen (1996:1030) om underhållsstöd.

Lag (2004:798).

24 § Sedan lön har betalats ut, kan medlen utmätas endast i enlighet med vad som sägs i 5 kap. *Lag (1995:298).*

Straffbestämmelse

25 § En arbetsgivare som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att inom föreskriven tid tillställa kronofogdemyndigheten belopp som skulle ha innehållits enligt beslut om utmätning, döms till böter. *Lag (1995:298).*

KRONOFOGDEMYNDIGHETENS FÖRESKRIFTER – KFMFS 2007:2

Bestämmande av förbehållsbeloppet vid utmätning av lön m.m. under år 2008

1 § Förbehållsbeloppet skall bestämmas med ledning av ett normalbelopp.

2 § Normalbeloppet skall för en ensamstående gäldenär vara 4.374 kr i månaden, för sammanlevande makar och därmed jämställda 7.226 kr i månaden och för varje barn 2.321 kr i månaden till och med det kalenderåret då barnet fyller sex år och 2.671 kr i månaden för tid därefter.

3 § Följande normalbelopp i kronor per inkomstperiod skall gälla.

	Månad	Två veckor	Vecka	Dag
Ensamstående	4.374	2.041	1.021	146
Makar och jämställda	7.226	3.372	1.686	241
Barn t.o.m. det kalenderår då barnet fyller sex år	2.321	1.083	542	77
Barn fr.o.m. det kalenderår då barnet fyller sju år	2.671	1.247	623	89

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

2007:2

Dessa föreskrifter träder i kraft den 1 januari 2008 och tillämpas under år 2008.

Beträffande 2007, se KFMFS 2006:1.

KRONOFOGDEMYNDIGHETENS ALLMÄNNA RÅD – KFM A 2007:1

Bestämmande av förbehållsbeloppet vid utmätning av lön m.m. under år 2008

1 Normalbelopp	589
2 Familjeförhållanden	589
3 Avvikelser från normalbeloppen	590
3.1 Avdrag	590
3.2 Tillägg till normalbeloppen för familjens gemensamma kostnader	590
3.3 Tillägg till normalbeloppet för gäldenärens personliga kostnader	591
4 Bostadskostnad	591
4.1 Schablonhyra	592
5 Anstånd	592
Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	592

1 Normalbelopp

Av 7 kap. 5 § första stycket utsökningsbalken framgår att den del av lönen som inte får tas i anspråk genom utmätning (förbehållsbeloppet) bestäms med ledning av ett normalbelopp. Kronofogdemyndigheten har i föreskrifter (KFMFS 2007:2) om bestämmande av förbehållsbeloppet vid utmätning av lön m.m. under år 2008 (föreskrifterna) beslutat om normalbeloppens storlek.

Enligt 7 kap. 5 § andra stycket utsökningsbalken ska normalbeloppen anses omfattas av alla vanliga levnadskostnader utom bostadskostnad, som beräknas särskilt och läggs till normalbeloppen.

Skuld-
sanering

Allmänna råd

Till vanliga levnadskostnader bör räknas i ett hushåll normalt förekommande utgifter såsom t.ex. för kost, kläder, tvätt, hygien, gas, hushållsel, telefon, internetuppkoppling, TV-avgifter, försäkringsavgifter, fackföreningsavgifter och andra medlemsavgifter (jämför punkt 3.2.3) samt mindre utgifter för tillfälliga behov.

När det nedan anges att normalbeloppet kan minskas t.ex. med sidoinkomst bör gäldenären slutligen alltid erhålla det belopp för sina vanliga levnadskostnader som följer av föreskrifterna.

Om skäl föreligger kan Kronofogdemyndigheten göra avvikelser från normalbeloppen i situationer som beskrivs i det följande.

2 Familjeförhållanden

Av 7 kap. 5 § utsökningsbalken framgår att normalbeloppen avser ensamstående, sammanlevande makar och därmed jämställda samt barn.

Allmänna råd

Med uttrycket makar bör även avses personer som ingått registrerat partnerskap.

Med uttrycket därmed jämställda bör avses

- kvinna och man som bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden (sambor) eller
- två personer som bor tillsammans i ett homosexuellt förhållande (sambor).

Med barn bör avses sådant barn som en gäldenär, dennes sammanlevande make eller sambo varaktigt bor tillsammans med och är skyldig att försörja enligt 7 kap. 1 § föräldrabalken (försörjningsberättigat barn).

Barn som en gäldenär, dennes sammanlevande make eller sambo varaktigt bor med och inte är skyldig att försörja enligt 7 kap. 1 § föräldrabalken (ej försörjningsberättigat barn) bör inte beaktas vid beräkningen av normalbeloppet.

Är ett barn gäldenär bör det anses vara ensamstående.

3 Avvikelser från normalbeloppen

3.1 Avdrag

3.1.1 Sidoinkomst

Allmänna råd

Om gäldenären har regelbunden sidoinkomst bör normalbeloppet minska med ett belopp som motsvarar sidoinkomsten efter avdrag för preliminär skatt.

3.1.2 Sammanlevande makes eller sambos inkomst

Allmänna råd

Om en med gäldenären sammanlevande make eller sambo har inkomst bör gäldenärens förbehållsbelopp bestämmas med beaktande av makes eller sambos ekonomiska förmåga att bidra till betalningen av familjens gemensamma kostnader. Dessa kostnader bör fördelas på så sätt att respektive make eller sambo svarar för den del av kostnaderna som motsvarar dennes inkomst i förhållande till makarnas eller sambornas sammanlagda inkomster (proportionering). Beräkningen sker på sätt som framgår av avdelning I och II i blanketten KFM 9416. Vid beräkningen bör från bruttointkomsterna avdrag göras för preliminär skatt samt för kostnader för fullgörande av tjänst enligt vad som anges i punkt 3.3.2.

3.1.3 Barnbidrag och underhållsbidrag m. m. till försörjningsberättigat barn

Allmänna råd

Om normalbelopp bestämts med hänsyn till försörjningsberättigat barn, bör avdrag göras för allmänt barnbidrag och flerbarnstillägg samt för underhållsbidrag som tillkommer sådant barn. I förekommande fall bör avdrag även göras för pension eller annan ersättning enligt 7 kap. 1 § utsökningsbalken som efter eventuellt avdrag för preliminär skatt tillkommer barn.

Med allmänt barnbidrag bör jämställas förlängt barnbidrag samt studiebidrag och extra tillägg till detta. Med underhållsbidrag bör jämställas underhållsstöd och förlängt underhållsstöd för studerande.

Det sammanlagda avdraget för ett barn bör inte överstiga barnets normalbelopp. Om ett försörjningsberättigat barn är gäldenär bör barnets normalbelopp i första hand minska med erhållet barnbidrag/studiebidrag och underhållsbidrag/underhållsstöd samt därefter med annan inkomst såsom barnpension.

Normalbeloppet för barn bör minska till hälften om föräldrarna inte bor tillsammans och barnet vistas ungefär lika mycket hos den ena som hos den andra föräldern (växelvis boende).

3.1.4 Förmåner

Allmänna råd

Om en gäldenär har förmåner bör normalbeloppet minska med värdet av förmånen om den är hänförlig till sådana vanliga levnadskostnader som ingår i normalbeloppet.

3.2 Tillägg till normalbeloppen för familjens gemensamma kostnader

Allmänna råd

Avser normalbeloppet fler personer än gäldenären bör frågan om tillägg avgöras med hänsyn till samtliga familjemedlemmars behov. Om gäldenären lämnar uppgifter som kan föranleda tillägg kan Kronofogdemyndigheten begära att uppgifterna styrks.

3.2.1 Kostnader för barntillsyn

Allmänna råd

Tillägg till normalbeloppet bör göras för kostnad på grund av nödvändig barntillsyn.

3.2.2 Kostnader för sjukdom

Allmänna råd

Tillägg till normalbeloppet bör göras för kostnad till följd av sjukdom. Tillägget bör minska med ersättning för sådan kostnad som utbetalas av Försäkringskassan eller på annat sätt.

3.2.3 Kostnader för medlemsavgift till arbetslöshetskassa (A-kassa)

Allmänna råd

Tillägg till normalbeloppet bör göras för kostnad avseende medlemsavgift till A-kassa. Tillägget bör begränsas till att avse den del av medlemsavgiften som motsvarar den förhöjda finansieringsavgiften enligt 41 § lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor.

3.3 Tillägg till normalbeloppet för gäldenärens personliga kostnader

Allmänna råd

Utöver vad som anges under punkt 3.2 bör tillägg till normalbeloppet även göras för gäldenärens betalning av fordran med företrädesrätt samt kostnader för fullgörande av tjänst. Om gäldenären lämnar uppgifter som kan föranleda tillägg kan Kronofogdemyndigheten begära att uppgifterna styrks.

3.3.1 Fordran med företrädesrätt

Av 7 kap. 4 § utskökningsbalken framgår att i förbehållsbeloppet ska inräknas belopp som motsvarar vad gäldenären betalar till annan, som vid utmätning av lön m.m. har bättre rätt till lönen. Vid utmätning för fordran med företrädesrätt enligt 7 kap. 14 § första stycket 1 utskökningsbalken ska även betalningsskyldighet till annan som har lika rätt som sökanden beaktas.

Allmänna råd

Av samma anledningar som underhållsbidrag enligt 7 kap. 17 § utskökningsbalken kan jämkas i en fördelningssituation bör motsvarande jämkning göras vid bestämmande av förbehållsbeloppet.

Om betalningen avser fordran med företrädesrätt enligt 7 kap. 14 § första stycket 1 utskökningsbalken, kan utmätning- och förbehållsbelopp påverkas i de situationer då utrymme inte finns för de löpande fordringarna både i löneutmätningens målet och vid den frivilliga betalningen.

Förbehållsbeloppet bör därvid beräknas på sätt som framgår av avdelning IV i blanketten KFM 9416.

Om betalningen avser såväl löpande fordran som skuld bör vid löneutmätning för fordran med företrädesrätt enligt 7 kap. 14 § första stycket 1 utskökningsbalken hänsyn tas endast till den löpande fordran vid beräkningen av förbehållsbeloppet. Vid löneutmätning för annan fordran bör även skälig avbetalning på skuld godtas, under förutsättning att avbetalningen avser och avräknas från fordran med företrädesrätt enligt 7 kap. 14 § första stycket 1 utskökningsbalken.

Skuld-
sanering

3.3.2 Kostnader för fullgörande av tjänst

Allmänna råd

Tillägg till normalbeloppet bör göras för gäldenärens kostnad för fullgörande av tjänst. Vid beräkningen av tillägget bör tillämpas de bestämmelser som gäller för avdrag för motsvarande kostnader vid taxering enligt 12 kap. 1, 4–8, 10–22, 24–32 och 37 §§ inkomstskattelagen (1999:1229).

Då gäldenären uppbär ersättning för ökade levnadskostnader (traktamenten) eller för resa med egen bil i tjänsten bör inte tillägg göras till normalbeloppet. I sådant fall bör arbetsgivaren upplysas om att beslutet om utmätning av lön m.m. endast avser, förutom lön, den del av traktaments- eller bilersättningen som vid skatteavdrag behandlas som lön.

Om gäldenären kan antas ha kostnad för resor till och från arbetsplatsen med kollektivt färdmedel, kan Kronofogdemyndigheten även om kostnaden inte är känd, i det särskilda fallet göra tillägg till normalbeloppet med belopp som beräknas motsvara kostnaden (t.ex. månadskort). Tillägg bör även göras om gäldenären har resekostnader för att söka arbete eller delta i andra åtgärder som kommunen eller arbetsmarknadsmyndigheten anordnar.

4 Bostadskostnad

Av 7 kap. 5 § andra stycket utskökningsbalken framgår att bostadskostnaden ska beräknas särskilt och läggas till normalbeloppen.

Allmänna råd

Vid bestämmande av förbehållsbeloppet bör den faktiska bostadskostnaden läggas till normalbeloppen. Med faktisk kostnad avses bostadskostnaden med avdrag för eventuellt förekommande bostadstillägg och bostadsbidrag. Om bostaden består av egen bostadsfastighet

bör hänsyn tas till räntekostnader och nödvändiga driftkostnader samt skälig amortering. Kronofogdemyndigheten bör endast beakta räntekostnader och amortering på bostadslån om fastigheten pantförskrivits för lånet. Bor gäldenären i en bostadsrättslägenhet bör månadsavgiften anses vara bostadskostnad. Har gäldenären lånat till insatsen bör därutöver räntekostnader och skälig amortering beaktas om lägenheten pantförskrivits för lånet.

4.1 Schablonhyra

Allmänna råd

Om bostadskostnaden inte är känd, kan Kronofogdemyndigheten med ledning av kostnadsläget på orten beräkna kostnaden för en bostad av skälig storlek för gäldenären (schablonhyra).

5 Anstånd

Enligt 7 kap. 11 § andra meningen utsökningsbalken får Kronofogdemyndigheten, på begäran av gäldenären, bevilja anstånd under pågående löneutmätning endast om sökanden medger det eller om det finns särskilda skäl.

Allmänna råd

Särskilda skäl för anstånd kan t. ex. vara sjukdom, olycksfall och andra omständigheter som gäldenären inte kunnat råda över eller förutse. Vid bedömningen av om särskilda skäl föreligger bör beaktas den tid som löneutmätning pågått och beräknas pågå.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

2007:1

Dessa allmänna råd tillämpas fr. o. m. 2008.

UTDRAG UR PROP. 2005/06:124

Ett enklare och snabbare skuldsaneringsförfarande

Propositionens huvudsakliga innehåll	593
3 Ärendet och dess beredning	593
Lagrådet	594
4 Ett enklare och snabbare skuldsaneringsförfarande	594
4.1 Förfarandets olika steg – handläggande myndigheter	594
4.2 Den kommunala budget- och skuldrådgivningen	600
4.3 Den allmänna skälighetsbedömningen	604
4.4 Skulderna m.m.	606
4.5 Gäldenärens betalningsskyldighet under skuldsaneringen	610
4.6 Handläggningsfrågor, verkställighet och omprövning	614
4.7 Kravet att gäldenären skall ha hemvist i Sverige	620
4.8 Nedsättning och ackord rörande statliga fordringar	621
4.9 Tillgångar i form av pensionsförsäkringar och pensionssparkonton	623

[Sidnumreringen i textens yttermarginal ansluter till propositionens sidnumrering; red. anm.]

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen åtgärder för att göra skuldsaneringsförfarandet enklare och mer effektivt.

Förslaget innebär bl.a. att skuldsaneringsförfarandet koncentreras till kronofogdemyndigheten. Myndigheten skall som första instans pröva en ansökan om skuldsanering och kunna fatta beslut i ärendet även om en eller flera borgenärer motsätter sig en skuldsanering. Kronofogdemyndigheten skall även pröva ärenden om upphävande eller ändring av ett skuldsaneringsbeslut. Den enskilde skall ha möjlighet att överklaga kronofogdemyndighetens beslut till tingsrätten.

Kommunen skall fortfarande ha en skyldighet att ge råd och anvisningar i budget- och skuldförfrågor till skuldsatta personer. Det klargörs också att det inom ramen för denna skyldighet även ingår att lämna råd och anvisningar under skuldsaneringsförfarandet och därefter.

Konsumentverket ges ett ansvar för att stödja och ge vägledning för den budget- och skuldrådgivning som kommunerna skall svara för.

En annan nyhet är att den gäldenär som vill ansöka om skuldsanering inte längre skall behöva göra ett eget försök att träffa en frivillig överenskommelse med sina borgenärer innan han eller hon ansöker om skuldsanering.

I propositionen föreslås även ett förtydligande av under vilka förutsättningar Skatteverket skall få medge dispens för återköp av en pensionsförsäkring eller avslutande av ett pensionssparkonto genom en utbetalning i förtid i syfte att göra sådana tillgångar tillgängliga för borgenärerna.

Förslagen kommer inte att medföra några merkostnader för kommunerna. För staten, liksom för enskilda och offentliga borgenärer, kan i stället den effektivare ärendehantering som medför kostnadsbesparingar.

Förslagen genomförs i huvudsak i en ny skuldsaneringslag som skall ersätta den nuvarande skuldsaneringslagen från år 1994. Den nya lagen och de övriga lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2007.

3 Ärendet och dess beredning

Skuldsaneringslagen från år 1994 har varit föremål för flera utvärderingar. Riksdagens revisorer genomförde redan våren 1995 en granskning av skuldsaneringslagens tillämpning (förs. 1995/96:RR9). Som en uppföljning anordnade Lagutskottet

Prop.
s. 1

Skuld-
sanering

Prop.
s. 2

Prop.
s. 27

den 3 december 1996 en offentlig utskottsutfrågning angående erfarenheterna av tillämpningen av skuldsaneringslagen (bet. 1996/97:LU6 s. 28 f.). I december 1999 inledde Riksdagens revisorer en ny granskning av skuldsaneringslagens tillämpning (förs. 2000/01:RR4). I rapporten påtalade revisorerna bl.a. att handläggningstiderna i skuldsaneringsärenden var långa. Konsumentverket och dåvarande Riksskatteverket har på uppdrag av regeringen i olika sammanhang utvärderat lagen och dess tillämpning (se Konsumentverkets rapport 1995/96:34 och RSV Rapport 2002:5). I rapporterna påpekades bl.a. att det fanns brister i förfarandet. Frågor om skuldsanering har också behandlats av Konsumentpolitiska kommittén i betänkandet *Starka konsumenter i en gränslös värld* (SOU 2000:29 s. 198 f.).

Riksdagen tillkännagav våren 2001 att tiden var mogen för en förutsättningslös, samlad och övergripande uppföljning och utvärdering av tillämpningen av skuldsaneringslagen (bet. 2000/01:LU12).

Genom beslut den 28 november 2002 tillkallade regeringen en särskild utredare med uppgift att utvärdera och göra en översyn av 1994 års skuldsaneringslag (dir. 2002:139). Utvärderingen skulle i första hand avse förfarandet i skuldsaneringsärenden. Utredaren skulle lämna förslag till åtgärder som förbättrar det nuvarande systemet eller, om utvärderingen skulle visa att det finns skäl, lämna förslag till ett nytt system för skuldsanering. Utredaren skulle särskilt undersöka vilka möjligheter det finns att förkorta handläggningstiderna i skuldsaneringsärenden och i det sammanhanget bl.a. granska rollfördelningen mellan ansvariga myndigheter.

Utredningen, som antog namnet Skuldsaneringsutredningen, lade i augusti 2004 fram betänkandet *Ett steg mot ett enklare och snabbare skuldsaneringsförfarande* (SOU 2004:81). En sammanfattning av betänkandet finns i bilaga 1. Betänkandets lagförslag finns i bilaga 2.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i bilaga 3. Remissyttrandena finns tillgängliga i lagstiftningsärendet (Ju2004/7043/L2).

Regeringen tar i detta ärende upp de förslag som lämnats i betänkandet.

Denna proposition bygger på en överenskommelse mellan den socialdemokratiska regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet de Gröna.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 19 januari 2006 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i bilaga 4.

Lagrådets yttrande finns i bilaga 5. Lagrådet har efterfrågat överväganden rörande skuldsaneringslagens förenlighet med gemenskapsrätten och skuldsaneringsbeslutets rättsverkan utanför Sverige. Regeringen behandlar dessa frågor i avsnitt 4.7.

I förhållande till lagrådsremissens förslag har dessutom de följdändringar som omnämns i yttrandet samt några rent redaktionella ändringar gjorts.

4 Ett enklare och snabbare skuldsaneringsförfarande

4.1 Förfarandets olika steg – handläggande myndigheter

Det nuvarande skuldsaneringsförfarandet består av tre steg. De tre stegen är delar i ett sammanhängande förfarande och gäldenären måste gå igenom ett steg innan han eller hon kan gå vidare till nästa steg.

I det *första steget*, som i huvudsak lämnats utanför det lagreglerade området, skall gäldenären på egen hand försöka nå en uppgörelse med sina fordringsägare (egenförsök). Kommunen är därvid skyldig att lämna råd och anvisningar till den skuldsatte personen.

Om gäldenären med eller utan kommunal hjälp inte lyckas träffa en uppgörelse med sina fordringsägare, kan han eller hon i ett *andra steg* ansöka om frivillig skuldsanering hos kronofogdemyndigheten. Med sådan frivillig skuldsanering avses att

gäldenären tillsammans med kronofogdemyndigheten upprättar ett förslag om skuldsanering som godtas av samtliga borgenärer.

Om någon fordringsägare motsätter sig ett sådant förslag och ansökan inte avslås, skall ärendet överlämnas till tingsrätten. Tingsrätten kan i det *tredje steget* fatta beslut om tvingande skuldsanering, även om någon eller några borgenärer motsätter sig att gäldenären beviljas skuldsanering.

4.1.1 Avskaffande av egenförsökskravet

Regeringens förslag: Den gäldenär som vill ansöka om skuldsanering skall inte behöva göra ett eget försök att nå en frivillig uppgörelse med sina borgenärer innan han eller hon ansöker om skuldsanering hos kronofogdemyndigheten. (Se 4 § tredje stycket.)

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens (se betänkandet s. 209 f.).

Remissinstanserna: Remissutfallet är blandat. *Svea hovrätt, Skatteverket, Socialstyrelsen, Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet, Gotlands kommun, Malungs kommun, Svenska Bankföreningen, Föreningen Sveriges Kronofogdar och Verdandi* tillstyrker förslaget. *Konsumentverket, Göteborgs stad, Huddinge kommun, Hudiksvalls kommun, Karlstads kommun, Stockholms stad, Sveriges Försäkringsförbund, Sveriges Inkassoorganisation och Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare* avstyrker förslaget. *Konsumentverket och Sveriges Försäkringsförbund* anser att kravet på egenförsök bör kvarstå, utom vid s.k. nollbud eller i de fall gäldenärens skuldbörda är mycket stor.

Prop.
s. 29

Skälen för regeringens förslag: För att en gäldenär skall beviljas skuldsanering krävs bl.a. att detta, med hänsyn till gäldenärens ekonomiska och personliga förhållanden, bedöms vara skäligt (se 4 § första stycket 2 skuldsaneringslagen). I 4 § tredje stycket skuldsaneringslagen anges vissa förhållanden som skall särskilt beaktas vid denna bedömning. En av de omständigheter som nämns är de ansträngningar som gäldenären har gjort för att på egen hand nå en uppgörelse med sina borgenärer, det s.k. egenförsökskravet. Kravet på gäldenären i detta avseende är en följd av att skuldsaneringssystemet genomgående skall bygga på gäldenärens eget agerande och att denne aktivt skall bidra till den utredning som krävs. I lagens förarbeten angavs inte på vilket sätt gäldenären skall försöka träffa en frivillig uppgörelse med sina borgenärer för att försöket skall anses fullgott. I stället betonades endast att gäldenären, innan ett mer organiserat skuldsaneringsförfarande inleds, på olika sätt själv borde ha försökt reda ut sina ekonomiska problem och att det allmänna skulle bidra med information, vägledning och rådgivning kring privatekonomiska frågor (se prop. 1993/94:123 s.73 f. och 98).

Egenförsökskravet har utvecklats i praxis och med tiden kommit att bli tämligen formaliserat. För att gäldenären skall anses ha gjort ett fullgott egenförsök krävs i princip att han eller hon tillskrivit samtliga fordringsägare och noggrant redogjort för sin ekonomiska situation, med angivande av tillgångar, skulder, inkomster, utgifter, familjesituation, och dessutom kommit med ett förslag till uppgörelse. Även i de fall då gäldenären inte har någon betalning att erbjuda sina fordringsägare krävs i princip att denne tillskrivit dessa och lämnat en fullständig information om sin ekonomiska situation (se bl.a. rättsfallen NJA 1998 s. 698, RH 1996:43 och 46 samt RH 1997:113).

Som utredningen konstaterar måste det stora flertalet gäldenärer ta hjälp av en professionell rådgivare för att uppfylla kravet på egenförsöket. Det har visat sig att det i praktiken ofta är en kommunal tjänsteman som gör utredningen om gäldenärens skuldsättning och dennes ekonomiska förhållanden. Det är också normalt tjänstemannen som tillskriver samtliga borgenärer och redogör för gäldenärens ekonomi samt kommer med ett förslag till frivillig uppgörelse. Detta kan i och för sig sägas vara i linje med en av lagens utgångspunkter: att det allmänna skall tillhandahålla de in-

Skuld-
sanering

strument som behövs för att en skuldsanering skall kunna genomföras under ordnade former. Samtidigt rimmar det mindre väl med ett av ändamålsskälerna bakom egenförsöket: att främja och värdesätta gäldenärens egen aktivitet under förfarandet.

Prop.
s. 30

De kommunala rådgivarnas arbete med att utreda gäldenärens ekonomiska situation har också ofta blivit tidskrävande. Särskilt gäller detta kartläggningen av gäldenärens skulder i anslutning till egenförsöket. En bidragande orsak här till är att en frivillig uppgörelse – till skillnad från en frivillig skuldsanering hos kronofogdemyndigheten – endast omfattar de kända skulder där borgenären gått med på att sätta ned sin fordran. Någon preklusionsverkan med avseende på okända fordringar förekommer således inte utanför den lagreglerade skuldsaneringen (jfr 26 § första stycket andra meningen skuldsaneringslagen). En träffad frivillig överenskommelse kan därför lätt stjälpas om det dyker upp tidigare okända skulder som, t.ex. genom löneutmätning, tar gäldenärens betalningsutrymme i anspråk. Det är därför extra viktigt att rådgivaren i detta skede får kännedom om gäldenärens samtliga skulder, vilket naturligtvis ofta kräver mycket arbete och tar lång tid. Tidsutdräkten förvärras dessutom av att många kommuner, kanske till följd av bristande resurser, har långa väntetider till den kommunala budget- och skuldrådgivningen.

De kommunala rådgivarnas arbete med att utreda gäldenärens ekonomiska situation, framför allt kartläggningen av samtliga skulder, torde i viss mån underlätta kronofogdemyndighetens handläggning. Samtidigt är det naturligtvis mindre lämpligt om utredningsarbetet på detta sätt dubblas, genom att rådgivaren gör en sådan fullständig utredning som det ankommer på kronofogdemyndigheten att göra. En sådan dubbling har knappast heller varit åsyftad i lagens förarbeten (se prop. 1993/94:123 s. 81).

Enligt vad utredningens undersökningar utvisar är också resultaten från den kommunala verksamheten med budget- och skuldrådgivning förhållandevis magra när det gäller att nå fram till frivilliga uppgörelser med gäldenärens samtliga borgenärer. I synnerhet gäldenärer som saknar betalningsutrymme eller har ett mycket litet sådant synes väldigt ofta ha svårt att nå en frivillig uppgörelse i det första steget, särskilt om de har en hög skuldbörda eller många fordringsägare (se betänkandet avsnitt 5.7).

Det nu anförda leder sammantaget till bedömningen att egenförsöket bör lindras eller avskaffas helt.

Riksskatteverket och Konsumentverket har tidigare föreslagit att egenförsökskravet skall lindras (se RSV Rapport 2002:5 och betänkandet avsnitt 3.5.1). Förslaget innebär att den gäldenär som endast har ett litet eller inget betalningsutrymme alls inte skall behöva göra ett försök att nå en uppgörelse med sina borgenärer och att kravet på gäldenärens ansträngningar skall lindras också i de fall det framstår som meningslöst att söka nå en uppgörelse. Liksom utredningen anser regeringen dock att det finns problem förknippade med en sådan ordning. För gäldenärens själv kommer det i allmänhet vara alltför svårt att bedöma om han eller hon tillhör den grupp av gäldenärer där det inte krävs något egenförsök. Och inte heller en kommunal rådgivare kan, utan att utreda förhållandena mer noggrant, förväntas kunna avgöra om ett sådant försök är nödvändigt.

Frågan blir om egenförsöket i stället kan tas bort. I så fall kan i många fall rådgivarnas tidskrävande arbete med att kartlägga gäldenärens samtliga skulder komma att minska. Dessutom kan man räkna med en inte obetydlig tidsvinst, genom att gäldenären slipper att skicka ett förslag till samtliga sina fordringsägare och avvakta svarstidens utgång. I de ärenden där det redan från början står klart att det saknas förutsättningar för en frivillig uppgörelse behöver gäldenären – eller i praktiken ofta rådgivaren – inte vare sig upprätta eller skicka något förslag till borgenärerna. I stället kommer rådgivaren att kunna ägna mer tid åt att medverka till frivilliga uppgörelser där det finns större möjlighet att lyckas och att vid behov att hjälpa gäldenären med att upprätta en ansökan om skuldsanering. Senare blir det kronofogdemyndig-

Prop.
s. 31

heten som tillställer borgenärerna ett förslag och därmed undviks dubbelarbete för det allmänna.

Som Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare framhåller kan en sådan ordning visserligen medföra att kronofogdemyndigheten får motta ett större antal bristfälliga ansökningar om skuldsanering än för närvarande. Mot detta skall dock ställas att en – för såväl den enskilde som samhället – angelägen skuldsanering ofta skulle kunna komma igång betydligt snabbare. Skuldsaneringsförfarandet kommer därmed att kunna effektiviseras och de totala handläggningstiderna kortas. Dessutom kan en sådan ordning gynna borgenärerna, eftersom dessa slipper att hantera förslag till uppgörelser i två omgångar (se avsnitt 6).

Regeringens slutsats blir alltså att utredningens förslag om avskaffande av kravet på egenförsök bör genomföras. Regleringen bör då utformas så att det vid den allmänna skälighetsbedömningen inte längre särskilt skall beaktas de ansträngningar gäldenären har gjort för att på egen hand söka nå en uppgörelse med sina borgenärer.

Ansträngningar att nå en uppgörelse med borgenärerna bör dock alltjämt kunna tillmätas en betydelse som en omständighet bland andra inom ramen för den allmänna skälighetsbedömningen, särskilt om gäldenären har en relativt stor betalningsförmåga. Den föreslagna regleringen innebär emellertid att eventuella egenförsök kommer att tillmätas ett annat och lägre värde liksom att bedömningen kan ske friare och på ett mer nyanserat sätt. På detta sätt tydliggörs också att frånvaron av ett fullgott egenförsök i sig inte bör utgöra hinder mot en skuldsanering.

4.1.2 En förenklad instansordning för beslut om skuldsanering

Regeringens förslag: Kronofogdemyndigheten skall pröva en ansökan om skuldsanering och fatta beslut i ärendet även om en eller flera borgenärer motsätter sig en skuldsanering. Kronofogdemyndighetens beslut får överklagas till domstol. (Se 21 § och 29 § första stycket.)

Skuldsanering

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens (se betänkandet s. 216 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag eller lämnar det utan några invändningar. Några remissinstanser, bl.a. *Svenska Inkassoföreningen*, *Sveriges Inkassoorganisation* och *Föreningen Sveriges Kronofogdar*, som i och för sig tillstyrker förslaget, anser dock att en förutsättning för reformen bör vara att problemet med kronofogdemyndighetens dubbla roller kan lösas. *Sveriges Advokatsamfund*, som avstyrker förslaget, anser att beslut om tvingande skuldsanering har en sådan karaktär att de bör beslutas av domstol. Samfundet, liksom även *Finansbolagens Förening*, anför vidare att de tids- och effektivitetsvinster som kan tänkas uppnås med förslaget av allt att döma kommer att bli begränsade, eftersom huvuddelen av handläggningstiden ligger hos kronofogdemyndigheten.

Prop.
s. 32

Skälen för regeringens förslag: Enligt den nuvarande ordningen beslutar kronofogdemyndigheten om frivillig skuldsanering och domstolen om tvingande skuldsanering. Har någon borgenär motsatt sig kronofogdemyndighetens förslag till skuldsanering, och skall ansökan inte avslås, skall ärendet alltså överlämnas till tingsrätten (se 21 § skuldsaneringslagen). Tingsrätten kan därvid besluta om skuldsanering trots att en eller flera borgenärer har motsatt sig en sådan. Att de tvingande besluten om skuldsanering skall fattas av domstol motiverades i förarbetena med att ett sådant beslut är ett mycket allvarligt och långtgående ingrepp i parternas mellanhavanden.

En borgenär behöver enligt den nuvarande ordningen inte ange något skäl till varför borgenären motsätter sig att skuldsanering beviljas, för att ärendet skall överlämnas till tingsrätten. Det innebär alltså att den borgenär som av principiella skäl är emot att en gäldenär beviljas skuldsanering kan förlänga processen i ett enskilt ärende med åtskilliga veckor, utan att ha något egentligt rättsligt argument för sin stånd-

punkt. Av utredningens utvärdering framgår också att det i den praktiska tillämpningen är tämligen vanligt förekommande att borgenärer motsätter sig en skuldsanering utan att ange någon orsak för detta (se betänkandet avsnitt 7.3.4). Utvärderingen utvisar också att kronofogdemyndighetens förslag till skuldsanering fastställs av tingsrätten i 90–95 procent av de ärenden som överlämnas dit.

Om kronofogdemyndigheten i stället ges möjlighet att meddela beslut om skuldsanering även när en eller flera borgenärer motsätter sig en sådan, kan en – ofta onödigt och kostnadskrävande – domstolsprocess i fall som de nyss nämnda undvikas. Än viktigare är emellertid att den totala skuldsaneringsprocessen med en sådan lösning generellt sett blir avsevärt kortare. Härigenom kan såväl parterna i det enskilda skuldsaneringsärendet som det allmänna spara både tid och kostnader.

När det gäller effektiviteten i förfarandet konstaterar utredningen också att kronofogdemyndigheterna under de tio år som har gått sedan skuldsaneringslagen trädde i kraft har utparbetat en väl fungerande organisation för hanteringen av skuldsaneringsärenden. Samtidigt är den administrativa hanteringen av skuldsaneringsärenden vid tingsrätterna, enligt utredningen, förhållandevis tungrodd och tidskrävande. Det senare torde främst ha sin förklaring i bristen på ett särskilt utvecklat datastöd och på det förhållandevis ringa antalet skuldsaneringsärenden där.

Ett överförande av beslutsrätten vid tvingande skuldsanering från domstol till kronofogdemyndighet ligger även i linje med det arbete som sedan en tid pågår med att renodla verksamheten vid domstolarna till den dömande verksamheten (se senast skr. 2000/01:112, bet. 2000/01:JuU29 och rskr. 2000/01:283). En särskild utredare har också tillkallats med uppdrag att utreda förutsättningarna för och lämpligheten av att till förvaltningsmyndighet flytta över handläggningen av ärenden som nu handläggs av tingsrätt (se dir. 2005:124).

Kronofogdemyndigheten har en lång och bred erfarenhet av insolvensrättsliga frågor. Redan enligt den nuvarande ordningen ligger tyngdpunkten i förfarandet hos denna myndighet, vilket bl. a. innefattar huvuddelen av utredningsarbetet och de huvudsakliga borgenärskontakterna (se prop. 1993/94:123 s. 82 f.). Som framgår både av utredningen och av de olika utvärderingar som föregått denna är också kvaliteten på myndighetens avgöranden i skuldsaneringsärenden överlag mycket god (se bl. a. betänkandet avsnitten 6.5 och 12.6.3). I stort har kronofogdemyndigheten alltså redan i dag de personella och andra resurser som fordras för handläggningen. Med förslaget att myndigheten skall kunna besluta om skuldsanering även mot en eller flera borgenärs vilja förändras dock karaktären i myndighetens prövning. Utöver det redan befintliga arbetet med att utreda gäldenärens personliga och ekonomiska förhållanden kommer således avvägningen mellan motstående intressen att hamna mer i fokus. För att säkerställa att förfarandet även i framtiden präglas av allsidiga och väl avvägda bedömningar torde det krävas vissa kompetensförstärkningar och utbildningsinsatser hos kronofogdemyndigheten. Regeringen återkommer till denna fråga nedan i avsnitt 6.

En särskild fråga, som flera remissinstanser har tagit upp, är om kronofogdemyndighetens roll som borgenärsföreträdare för det allmännas fordringar kan sägas utgöra ett hinder för den myndigheten att även fatta tvingande beslut om skuldsanering. Frågan om kronofogdemyndighetens dubbla roller i detta avseende har behandlats av Utredningen om Kronofogdemyndigheternas framtid i betänkandet *En Kronofogdemyndighet i tiden* (SOU 2003:97). Den utredningen föreslog att det skulle bildas en fristående rikstäckande kronofogdemyndighet och att de borgenärsuppgifter kronofogdemyndigheten för närvarande har skulle flyttas till Skatteverket och övriga debiterande myndigheter.

I budgetpropositionen för år 2006 har regeringen ställt sig bakom utredarens tanke om en rikstäckande kronofogdemyndighet. När det gäller frågan om den myndigheten i organisatoriskt hänseende skall vara fristående från Skatteverket har regeringen emellertid, särskilt med hänsyn till de merkostnader det skulle kunna medföra, gjort bedömningen att ansvaret för administrativ ledning och styrning av verk-

samheten liksom hittills bör ligga på Skatteverket. Regeringen har dock samtidigt betonat att det finns skäl att närmare överväga vilka särskilda arrangemang i fråga om lednings- och styrningsfunktionerna samt förändringar vad gäller arbetsuppgifter av borgenärskaraktär som kan behövas, för att man så långt som möjligt skall kunna uppnå de fördelar som utredningens förslag om en från Skatteverket helt fristående myndighet innebär, samtidigt som man säkerställer att sambandet mellan de olika stadierna i beskattningsverksamheten beaktas i indrivningsarbetet (se prop. 2005/06:1 Utgiftsområde 3, s. 19).

Redan den nuvarande organisationen och arbetsfördelningen är emellertid enligt regeringen sådan att den i sig inte kan sägas utgöra hinder mot att låta kronofogdemyndigheten fatta tvingande beslut om skuldsanering. Samtliga skuldsaneringsärenden hos kronofogdemyndigheten hanteras på särskilda skuldsaneringsenheter, där handläggarna aldrig sysslar med frågor som avser myndighetens roll som borgenärsföreträdare. Och likabehandlingsprincipen i skuldsaneringslagen motverkar att borgenärerna skulle komma att behandlas olika.

Den enskildes rätt till domstolsprövning och en rättssäker process garanteras bl. a. genom att denne bör ha en oinskränkt möjlighet att överklaga kronofogdemyndighetens beslut till tingsrätten. Något krav på prövningstillstånd bör alltså inte uppställas. Möjligheten till muntlig förhandling kommer att tillgodoses dels genom regleringen i 14 § lagen (1996:242) om domstolsärenden, vilken enligt förslaget kommer att gälla vid tingsrättens handläggning av överklagade ärenden, dels genom en ändring beträffande kronofogdemyndighetens skyldighet att hålla sammanträde. Det föreslås att myndigheten skall kalla gäldenären personligen till ett sammanträde, om det kan antas vara till fördel för utredningen (se avsnitt 4.6.1).

Prop.
s. 34

Sammantaget finner regeringen alltså inte anledning att göra en annan bedömning än utredningen i fråga om kronofogdemyndighetens möjlighet och förmåga att – trots borgenärsfunktionen – kunna avgöra även ärenden om tvingande skuldsanering på ett sakligt och opartiskt sätt. Regeringen föreslår alltså att kronofogdemyndigheten skall pröva en ansökan om skuldsanering och fatta beslut i ärendet även om en eller flera borgenärer motsätter sig en skuldsanering samt att den enskilde skall ha rätt att få beslutet överprövat av domstol.

Skuld-
sanering

4.1.3 Instansordningen för omprövningsärenden

Regeringens förslag: Kronofogdemyndigheten skall kunna ändra eller upphäva ett beslut om skuldsanering. Den enskilde skall ha rätt att få ett sådant beslut överprövat av domstol. (Se 24–29 §§.)

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens (se betänkandet s. 242 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag eller lämnar det utan någon invändning. *Sveriges Advokatsamfund* och *Sveriges Inkassoorganisation* anser dock att omprövningsärenden även i fortsättningen bör prövas av tingsrätten.

Skälen för regeringens förslag: I föregående avsnitt har regeringen gjort bedömningen att skuldsaneringsförfarandet bör koncentreras till ett förfarande hos kronofogdemyndigheten. I linje med detta föreslås att kronofogdemyndigheten som första instans skall pröva en ansökan om skuldsanering och fatta beslut i ärendet även om en eller flera borgenärer motsätter sig en skuldsanering. Enligt regeringen följer naturligen att också handläggningen av ärenden om ändring eller upphävande av ett beslut om skuldsanering (omprövningsärenden) bör flyttas över från tingsrätten till kronofogdemyndigheten.

Precis som för besluten om skuldsanering talar också effektivitetsskäl för en överflyttning av omprövningsärendena till kronofogdemyndigheten. Vid utredningens utvärdering har framkommit att det under de tre senaste åren i genomsnitt har kommit in cirka 500 ansökningar om omprövning till tingsrätterna varje år. Det är ett förhållandevis litet antal ansökningar och vissa tingsrätter har således varje år fått in ett

Prop.
s. 35

mycket begränsat antal ansökningar. Dessa få ansökningar har varit administrativt krävande att hantera för tingsrätterna. Ett skäl till detta är att tingsrätterna saknat, och alltså saknar, administrativt datastöd för beräkningen av gäldenärens betalningsutrymme och för att upprätta nya betalningsplaner. Samtidigt har kronofogdemyndigheterna, som redan har konstaterats, upparbetat en väl fungerande organisation för hanteringen av skuldsaneringsärenden.

Härtill kommer att det nyss nämnda arbetet med att renodla verksamheten vid domstolarna till den dömande verksamheten naturligtvis talar för en överflyttning även av omprövningsärendena till kronofogdemyndigheten.

Vid handläggningen hos kronofogdemyndigheten gäller förvaltningslagen (1986:223). Som utredningen konstaterar saknas därför, med något undantag, anledning att införa särskilda förfaranderegler i skuldsaneringslagen för myndighetens handläggning av omprövningsärenden. I avsnitt 4.6.1 nedan behandlas frågan om under vilka förutsättningar kronofogdemyndigheten bör kalla parterna personligen till ett sammanträde. Övriga frågor med anknytning till förfarandet i omprövningsärenden behandlas närmare i författningskommentaren.

4.2 Den kommunala budget- och skuldrådgivningen

4.2.1 Kommunens uppgifter och ansvar

Regeringens bedömning: Kommunen bör även fortsättningsvis inom ramen för socialtjänsten eller på annat sätt lämna råd och anvisningar i budget- och skuldfrågor till skuldsatta personer.

Regeringens förslag: Det klargörs att kommunens skyldighet gäller även råd och anvisningar under skuldsaneringsförfarandet och under löptiden för betalningsplanen. (Se 2 § andra stycket.)

Utredningens bedömning och förslag överensstämmer med regeringens (se betänkandet s. 213 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker utredningens bedömning och förslag eller lämnar dem utan någon invändning. Flera kommuner, bl. a. *Huddinge kommun* och *Karlstads kommun*, framhåller att det är viktigt att det sker en förstärkning av lagskyddet för den kommunala verksamheten med budget- och skuldrådgivning. *Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare* anser dock att det i skuldsaneringslagen eller – kanske än hellre – i en ny specialförfattning ytterligare bör preciseras vad det kommunala ansvaret innefattar. Flera remissinstanser, bl. a. *Sveriges Inkassoorganisation*, anför att det är bra att kommunerna i lagen åläggs att ge stöd och råd under hela skuldsaneringsförfarandet. *Sveriges Kommuner och Landsting (Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet i samverkan)* anser dock att det varken är möjligt eller lämpligt att i olika speciallagstiftningar som denna precisera vad som skall anses ingå i den allmänna skyldigheten enligt socialtjänstlagen.

Skälen för regeringens bedömning och förslag: Enligt den nuvarande ordningen skall kommunen inom ramen för socialtjänsten eller på annat sätt lämna råd och anvisningar till skuldsatta personer (se 1 § andra meningen skuldsaneringslagen). Tanken är att de kommunala myndigheterna genom olika former av ekonomisk rådgivning skall bidra till att förebygga överskuldättning. Dessa myndigheter skall dessutom aktivt medverka till att en skuldsanering aktualiseras och hjälpa ett inte obetydligt antal gäldenärer att redan på ett tidigt stadium finna en lösning på sina problem. Det är också värdefullt om det finns någon myndighet som är behjälplig med råd och annat bistånd vid en ansökan om skuldsanering. Av förarbetena framgår att ansvaret i dessa avseenden var tänkt att innebära en precisering av det generella ansvar som kommunerna bär enligt socialtjänstlagen, men det ansågs att det borde stå en kommun fritt att avgöra om socialnämnden, konsumentvägledare eller någon annan skall svara för denna uppgift (se prop. 1993/94:123 s. 81 f.).

Prop.
s. 36

Vid utredningens utvärdering har framkommit att den kommunala budget- och skuldrådgivningens arbete framförallt är inriktat på att gäldenären skall få en översikt över sin skuldsituation och kontroll över sin vardagsekonomi. En förhållandevis stor del av rådgivarnas arbete går åt till att motivera, stödja och vägleda gäldenären i dennes försök att få ordning på sin ekonomiska situation. Att gäldenären lyckas med detta är en viktig förutsättning för att han eller hon skall klara av en skuldsanering och därmed bli ekonomiskt rehabiliterad. Men härutöver fyller rådgivningsverksamheten naturligtvis en mycket viktig funktion också för alla dem som av olika anledningar inte kan eller vill komma i fråga för en skuldsanering.

Som utredningen har kunnat konstatera är behovet av råd och anvisningar till skuldsatta personer stort. Regeringen delar också utredningens bedömning att ett avskaffande av gäldenärens egenförsök inte heller kommer att medföra att detta behov minskar nämnvärt. Däremot kan det leda till att de kommunala insatserna ändrar inriktning något. Även det nu föreslagna skuldsaneringsförfarandet kommer att ställa stora krav på gäldenären. Förutom att gäldenären skall lämna ingående uppgifter om sina ekonomiska förhållanden i en ansökan krävs även i övrigt en aktiv medverkan från hans eller hennes sida under hela förfarandet. Att gäldenären har möjlighet att få de råd och anvisningar från kommunen som kan behövas är därför en viktig förutsättning för att förfarandet skall fungera i enlighet med sina syften. Som utredningen framhåller är det sannolikt att många gäldenärer även i fortsättningen kommer att vända sig till en kommunal rådgivare för att få hjälp med att ansöka om skuldsanering. Inte minst tyder de av utredningen redovisade erfarenheterna från Finland på att så kommer att bli fallet (se betänkandet avsnitt 4.3.2 jämfört med 4.3.3).

En särskild fråga är gäldenärens behov av råd och anvisningar under det att en ansökan behandlas hos kronofogdemyndigheten eller tingsrätten och efter ett beslut om skuldsanering. Utredningens undersökningar visar att gäldenären parallellt med själva skuldsaneringen ofta behöver få hjälp med att få ordning på sin ekonomi genom t.ex. budgetrådgivning. Genom slopandet av egenförsökskravet kan resurser i kommunerna frigöras till den angelägna uppgiften att stödja gäldenären med budgetrådgivning under en pågående betalningsplan enligt skuldsaneringslagen. Gäldenären kan på detta sätt få professionell vägledning från det att han eller hon vänder sig till en kommunal rådgivare fram till dess att skuldsaneringen är helt avslutad vid utgången av betalningsplanens löptid, vilket bör öka möjligheterna för att fler gäldenärer verkligen blir ekonomiskt rehabiliterade genom skuldsaneringen. Regeringen anser alltså att kommunens rådgivningsskyldighet uttryckligen skall gälla även under skuldsaneringsförfarandet och under löptiden för en betalningsplan.

Kopplingen till skuldsaneringsförfarandet får fortfarande anses vara så stark att kommunens rådgivande skyldigheter i förhållande till skuldsatta personer allttjämt bör få sitt mer preciserade innehåll genom en reglering i skuldsaneringslagen. Formuleringen i lagen bör dock ta sikte på det numera vedertagna begreppet budget- och skuldrådgivning. Utöver det bistånd som skall lämnas till gäldenärer som ansöker om skuldsanering är tanken också att rådgivarna – även i fortsättningen – skall ge råd till och verka för olika former av frivilliga uppgörelser för gäldenärer som av en eller annan anledning inte kan eller vill komma i fråga för en skuldsanering enligt lagen.

Av utredningens utvärdering framgår att kommunernas budget- och skuldrådgivning är organiserad i olika förvaltningar beroende på var man kommer i landet. I många kommuner är socialförvaltningen huvudman, i andra kommuner fullgörs uppgifterna av konsumentvägledare och i någon kommun ankommer det på miljöförvaltningen att handha verksamheten. För resultaten synes det emellertid inte spela någon egentlig roll hur kommunen har organiserat verksamheten. Viktigare är att man har en genomtänkt organisation, med gäldenären i fokus, och att det finns tillräckligt många budget- och skuldrådgivare för att täcka upp det behov som finns i kommunen. Regeringen ser därför ingen anledning att nu frångå den bedömning som gjordes i förarbetena till skuldsaneringslagen. Någon lagreglering av hur kommunen skall organisera verksamheten bör inte införas (se även nedan avsnitt 4.2.2).

Skuld-
sanering

Prop.
s. 37

4.2.2 Stöd och vägledning för den kommunala budget- och skuldrådgivningen

Regeringens förslag: Konsumentverket ges ett ansvar för att stödja och ge vägledning för den budget- och skuldrådgivning som kommunerna skall svara för. (Se 2 § tredje stycket.)

Utredningens förslag: I utredningens förslag talas om ett samordningsansvar för den kommunala rådgivningsverksamheten. I övrigt stämmer utredningens förslag överens med regeringens (se betänkandet s. 215 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag eller lämnar det utan någon invändning. *Konsumentverket* ser positivt på förslaget. Med ett tydligt uppdrag och den tilldelning av medel som föreslås bli kopplad till detta kan den kommunala rådgivningen, enligt verket, få det stöd som den behöver för att utvecklas. *Socialstyrelsen*, som också tillstyrker förslaget, anser att det även kan finnas ett behov av att precisera vilken myndighet som har det formella tillsynsansvaret. *Sveriges Kommuner och Landsting* avstyrker förslaget med hänvisning till att området är under kommunalt ansvar och att Konsumentverkets styrning över den kommunala verksamheten kommer att bli för betydande.

Prop.
s. 38

Skälen för regeringens förslag: I skuldsaneringslagen anges att kommunen har att lämna råd och anvisningar till skuldsatta inom ramen för socialtjänsten eller på annat sätt. Ansvaret innebär en precisering av det generella ansvar som kommunerna bär enligt socialtjänstlagen för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp de behöver (bestämmelsen härom återfinns numera i 2 kap. 2 § socialtjänstlagen [2001:453], se även 3 kap. 1 § samma lag). Förslaget i avsnitt 4.2.1 att omformulera och ytterligare precisera det kommunala ansvaret innebär inte någon ändring i detta avseende. Uppgiften att lämna budget- och skuldrådgivning till skuldsatta personer utgör alltså fortfarande socialtjänst i vid mening.

Skuldsaneringslagen innefattar ingen bestämmelse om vilken myndighet som bär ansvaret för uppföljning, kontroll och vidareutveckling av kommunernas rådgivande och stödjande verksamhet enligt skuldsaneringslagen. Frågan berörs inte heller i lagens förarbeten. Det har också, bl.a. av Riksdagens revisorer, påtalats att i första hand ansvarsfördelningen mellan Socialstyrelsen och Konsumentverket är oklar i detta avseende. Som utredningen konstaterar har bristen på ett tydligt huvudmannaskap ofta upplevts som en svaghet av de kommunala rådgivarna (se betänkandet avsnitt 10.3).

Enligt förordningen (1996:570) med instruktion för Socialstyrelsen är denna myndighet central förvaltningsmyndighet för verksamhet som rör bl.a. socialtjänst i den utsträckning det inte är en uppgift för någon annan statlig myndighet att handlägga sådana ärenden. Socialstyrelsen skall bl.a. följa utvecklingen och utvärdera verksamheten samt därvid samverka med andra samhällsorgan i den utsträckning det behövs. Myndigheten skall också vaka över verksamheten vad gäller kvalitet och säkerhet samt den enskildes rättigheter. I socialtjänstlagen anges vidare att Socialstyrelsen har tillsyn över socialtjänsten i landet och att länsstyrelsen har tillsyn över den socialtjänst som kommunerna inom länet svarar för (13 kap. 1 och 2 §§ socialtjänstlagen).

Den statliga tillsynen över socialtjänsten utgår naturligen från socialtjänstlagen, men den lagens krav kan kompletteras och preciseras i annan lagstiftning. I förevarande fall handlar det, som sagt, om en precisering i 1 § skuldsaneringslagen av de allmänna kraven på råd och stöd i 2 kap. 2 § och 3 kap. 1 § socialtjänstlagen. Det är också bestämmelsen i skuldsaneringslagen som klargör att det är en obligatorisk uppgift för kommunen att lämna denna typ av privatekonomisk rådgivning och stöd till skuldsatta. Tillsynen bör därför ske gentemot de krav och de kriterier som lagstiftningen sammantaget uppställer i fråga om budget- och skuldrådgivning. Som en följd av att lagstiftningen inte ställer några krav på hur kommunen internt skall organisera

verksamheten kan tillsynen någon gång komma att avse en annan del av den kommunala förvaltningen än socialförvaltningen.

Det som nu har sagts i fråga om Socialstyrelsens och länsstyrelsens tillsynsuppgifter följer redan av befintliga föreskrifter. Något behov av en ytterligare lagreglering finns därför inte.

Också Konsumentverket bedriver en verksamhet som på olika sätt är inriktad på råd och stöd till skuldsatta personer. Bland de övergripande målen för Konsumentverket ingår att ge hushållen goda möjligheter att utnyttja sina ekonomiska resurser effektivt. Verket skall också särskilt inrikta sin verksamhet på stöd till konsumentgrupper som är ekonomiskt eller socialt utsatta eller av andra skäl har behov av särskilt stöd (se 1 och 2 §§ förordningen [1995:868] med instruktion för Konsumentverket). I regleringsbrevet för år 2005 anges vidare att Konsumentverket under verksamhetsgrenen hushållsekonomi skall åiterrapportera bl.a. insatser gällande överkuldsättning. Det sägs också att verket skall prioritera bl.a. konsumentprojekt med inriktning på överskuldsättning.

Prop.
s. 39

I praktiken har Konsumentverket varit den myndighet som efter skuldsaneringslagens ikraftträdande tagit på sig uppgiften att utveckla och följa upp kommunernas verksamheter med budget- och skuldrådgivning. Verket har utarbetat ett handläggningsprogram, som består av fyra delar: budgetråd, kreditråd, skuldsanering och ärendestatistik. I detta program, som verket erbjuder kommunerna att köpa, kan rådgivarna upprätta budgetar och förslag till frivilliga betalningsplaner. Vidare har verket utarbetat ett databassystem med rättsinformation och nyhetstjänster samt möjligheter för de kommunala rådgivarna att kommunicera med varandra. Cirka 200 rådgivare, av totalt cirka 560, är i dag anslutna till denna databas. Förutom dessa olika typer av datastöd har verket även utarbetat en handbok för budget- och skuldrådgivare, som ger vägledning om hur man arbetar med rådgivning. Dessutom erbjuder Konsumentverket kurser till rådgivare som är verksamma inom konsumentvägledningen och socialtjänsten. Från och med år 2000 följer verket dessutom upp ärendestatistik i kommunerna.

Skuld-
sanering

För att den kompetens och den erfarenhet som Konsumentverket i dag innehar när det gäller budget- och skuldrådgivning till skuldsatta personer skall kunna utnyttjas på bästa sätt bör verkets uppdrag på området konkretiseras och tydliggöras. Konsumentverket har också, inte minst genom sitt övergripande hushållsekonomiska arbete, väl utarbetade kanaler till kommunerna. Mot denna bakgrund anser regeringen, i likhet med både utredningen och flertalet remissinstanser, att verket bör ges ett särskilt ansvar för att stödja och ge vägledning för den budget- och skuldrådgivning som kommunerna skall svara för. Inom ramen för denna funktion bör verket följa upp, stödja och bidra till vidareutveckling av verksamheten i kommunerna. Konsumentverkets uppgift bör i första hand vara att tillhandahålla ett verksamhetsstöd, t.ex. i form av utbildning, handböcker och informationsmaterial samt datasystem för informationsökning, handläggningsstöd och statistikföring. Men verkets uppgifter bör även omfatta utvärdering och metodutveckling.

Genom att Konsumentverket tilldelas detta ansvar ökar kraven på en god och nära samverkan mellan berörda myndigheter. Konsumentverkets uppgifter innebär att verket kommer att ha en löpande och tät kontakt med rådgivningsverksamheterna ute i kommunerna. Konsumentverkets stöd och vägledning kommer emellertid att bygga på att kommunerna frivilligt samarbetar med verket. Eftersom uppgiften inte har någon formell karaktär av tillsyn, kommer verket således att sakna befogenheter att styra den kommunala verksamhetens inriktning eller att ingripa i de fall där uppgiften inte fullgörs på ett ändamålsenligt sätt. Detta är i stället ett åliggande för länsstyrelsen (regionalt) och Socialstyrelsen (centralt). För den operativa tillsynen har länsstyrelsen också enligt 13 kap. 4 § socialtjänstlagen befogenhet att bl.a. inspektera verksamheten och ta del av de handlingar och annat material som behövs för tillsynen.

Prop.
s. 40

Enligt förvaltningslagen åligger det Socialstyrelsen, Konsumentverket och länsstyrelsen, liksom varje annan förvaltningsmyndighet, att lämna andra myndigheter hjälp inom ramen för den egna verksamheten (se 6 § förvaltningslagen). Vidare följer av 7 § verksförordningen (1995:1322) att varje myndighetschef skall verka för att myndigheten genom samarbete med andra myndigheter och på annat sätt tar till vara de fördelar som kan vinnas för staten som helhet. Regeringen förutsätter att berörda myndigheter genom överenskommelser eller på annat sätt utvecklar samlarbetsformer som möjliggör för dem att fullgöra sina uppgifter på ett lämpligt och effektivt sätt.

Tilläggas kan att kraven på samverkan mellan myndigheter nyligen har behandlats av Tillsynsutredningen (Tillsyn. Förslag om en tydligare och effektivare offentlig tillsyn, SOU 2004:100), som bl.a. föreslagit införandet av en generell samverkansskyldighet mellan tillsynsorgan och andra som fullgör uppgifter av betydelse för tillsynen.

4.3 Den allmänna skälighetsbedömningen

Regeringens bedömning: Det allmänna skälighetsrekvisitet för att få skuldsanering erbjuder redan med sin nuvarande utformning fullgoda möjligheter till en nyanserad skälighetsbedömning i varje enskilt fall, som inte innebär att kraven sätts för högt.

Utredningens förslag: I betänkandet föreslås att det allmänna skälighetsrekvisitet omformuleras så att skuldsanering får beviljas en gäldenär om det med hänsyn till dennes personliga och ekonomiska förhållanden inte är oskäligt att skuldsanering beviljas honom eller henne (se betänkandet s. 223 f.).

Remissinstanserna: Remissutfallet är tämligen blandat. En knapp majoritet av remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag eller lämnar det utan någon invändning. *Svea hovrätt* anser att den föreslagna formuleringen tillåter en mer allsidig och nyanserad bedömning för att tillgodose det övergripande rehabiliterande syftet med skuldsaneringsinstitutet. *Skatteverket* och *Konsumentverket* för fram liknande synpunkter och tillägger att förändringen kommer att medföra att borgenärerna ges ett större ansvar att föra fram omständigheter som talar emot att gäldenären beviljas en skuldsanering. De remissinstanser som avstyrker förslaget är tämligen eniga i uppfattningen att redan det nuvarande positivt formulerade skälighetsrekvisitet tillåter att en nyanserad skälighetsbedömning kan göras i varje enskilt fall och att kraven sammantaget inte sätts för högt. *Sveriges Försäkringsförbund* framhåller vidare att eventuella brister i underrätternas praxis synes kunna lösas genom överklaganden och prövning i högre rätt. Dessutom menar förbundet att ett positivt formulerat rekvisit på ett tydligare sätt visar att enbart en överskuldssättning i sig inte motiverar beviljande av skuldsanering. *Sveriges Inkassoorganisation* är inne på samma linje och framhåller att utformningen av detta rekvisit har ett stort pedagogiskt och principiellt värde genom att det sänder en tydlig signal till allmänheten och ligger till grund för betalningsmoralen i samhället. *Huddinge kommun* anför att det finns en risk för att den signal som en ny skuldssättning hos gäldenären kan indikera negligeras med den föreslagna utformningen av skälighetsrekvisitet. *Finansbolagens Förening* anser att man i praxis kan utläsa en successiv sänkning av kraven för att skuldsanering skall beviljas och motsätter sig mot den bakgrunden en ändring av rekvisitets utformning. *Kronofogdemyndigheten i Malmö* anser att det sammantaget inte har presenterats tillräckligt tungt vägande skäl för att ändra på rekvisitets utformning.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt den nuvarande ordningen får en gäldenär beviljas skuldsanering, om han eller hon är kvalificerat insolvent och det med hänsyn till gäldenärens personliga och ekonomiska förhållanden är skäligt att skuldsanering beviljas (se 4 § första stycket skuldsaneringslagen).

Vid den allmänna skälighetsbedömningen skall göras en totalbedömning, där samtliga omständigheter som rör gäldenärens ekonomi och dennes personliga för-

hållanden skall beaktas. För att skuldsaneringsinstitutet skall kunna bli ändamålsenligt och effektivt, bör kriterierna för skuldsanering vara angivna på ett sådant sätt att inte någon utesluts från lagens tillämpningsområde på grund av någon enstaka omständighet. Samtidigt bör kriterierna naturligtvis utformas så att det vinner allmänhetens förtroende. I lagmotiven betonades således således vikten av att bedömningen inte utformades med så stela kriterier att skuldsanering tvunget måste beviljas eller vägras så snart vissa lätt avläsbara fakta var för handen (se prop. 1993/94:123 s. 94 f).

Som utredningen redovisar ger en genomgång av publicerad rättspraxis från Högsta domstolen och hovrätterna vid handen att dessa domstolar överlag gör en sådan totalbedömning som eftersträvades i förarbetena. Bland avgörandena från dessa domstolar finns således få exempel på att en enstaka omständighet ensam har föranlett ett avslag på gäldenärens ansökan. Gäldenärens behov av ekonomisk rehabilitering anses regelmässigt väga tungt och får ofta en helt avgörande betydelse. Även i fall där det har funnits en eller flera faktorer som starkt talat mot en skuldsanering har det ändå – vid en helhetsbedömning – kunnat anses skäligt att bevilja gäldenären skuldsanering (se t. ex. rättsfallen NJA 1996 s. 548, RH 1996:33 och NJA 2003 s. 437). Det gäller t. ex. när gäldenären har skuldsatt sig för att kunna finansiera ett pågående missbruk, när en stor del av den totala skuldbördan har avsett skadestånd i anledning av brott eller när skulderna har uppkommit i samband med avvecklingen av en näringsverksamhet med så stora brister i bokföringen att gäldenären fällt för bokföringsbrott och oredlighet mot borgenär.

Överrätternas avgöranden, som ligger i linje med lagtextens utformning och förarbetsuttalanden, visar enligt regeringen att utrymme finns för en nyanserad skälighetsbedömning och att kraven på skälighet inte ställs alltför högt.

Utredningen har dock när det gäller underinstansernas avgöranden tyckt sig finna en viss benägenhet hos kronofogdemyndigheterna att fästa för stor vikt vid befintligheten av en enstaka omständighet som talar mot skuldsanering, såsom skuldernas ålder, omständigheterna vid deras tillkomst eller brister i gäldenärens s.k. egenförsök, och låta den fälla avgörandet, utan att göra en mer nyanserad prövning med beaktande av även andra omständigheter i ärendet. Dessa brister rättas, enligt utredningen, inte heller i tillräckligt stor utsträckning vid tingsrätternas överprövning. Utredningen föreslår därför att det allmänna skälighetsrekvisitet skall ändras så att skuldsanering skall beviljas om det inte anses oskäligt.

Mot utredningens förslag kan invändas att det beskrivna problemet inte gäller själva skälighetsrekvisitet utan snarare vilken betydelse som skall tillmätas de särskilda uppräknade omständigheterna vid skälighetsbedömningen. I det perspektivet kan det ifrågasättas om en ändring av skälighetsrekvisitet är adekvat.

Den begränsade undersökning som genomförts av utredningen ger enligt regeringen inte heller underlag för några säkra slutsatser. I den mån det förekommer att underinstanserna tillmäter enstaka omständigheter alltför stor betydelse synes det snarast vara fråga om ett kunskapsproblem som bör kunna rättas till med utbildningsinsatser. Regeringen föreslår också att medel skall anslås till Konsumentverket och kronofogdemyndigheterna för utbildning (se avsnitt 6). Dessutom bör den föreslagna koncentrationen av förfarandet hos kronofogdemyndigheterna i sig leda till en allmän förkovran och i förlängningen mer enhetliga avgöranden och ett bättre genomsnitt av överrättspraxis. Därtill kommer att det föreslagna stödet till och vägledningen för kommunernas budget- och skuldrådgivning, som Konsumentverket skall svara för, bör leda till en bättre kunskap om förutsättningarna för skuldsanering hos rådgivarna. För övrigt kan noteras att förslaget om att egenförsöket inte längre skall särskilt beaktas kommer att göra eventuella brister därvidlag betydligt mindre betydelsefulla.

Regeringen anser alltså att övervägande skäl talar för att behålla skälighetsrekvisitet i dess nuvarande utformning. Det finns dock skäl att noga följa utvecklingen, och regeringen är beredd att återkomma i frågan för det fall det skulle visa sig finnas behov därtill.

Skuld-
sanering
Prop.
s. 42

4.4 Skulderna m.m.

4.4.1 Skatteskulder och återbetalningsskulder avseende underhållsstöd

Regeringens bedömning: Någon särreglering för skatteskulder och återbetalningsskulder avseende underhållsstöd bör inte införas.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens (se betänkandet s. 147 f. och 225).

Remissinstanserna: Ingen remissinstans framför någon invändning mot utredningens bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt den nuvarande ordningen finns inte några särskilda bestämmelser om hur det allmännas fordringar på skatter och avgifter skall behandlas vid en skuldsanering. Avsaknaden av särskilda bestämmelser innebär att huvudregeln gäller dvs. sådana fordringar omfattas av en skuldsanering, om de har uppkommit före beslutet om att inleda skuldsanering.

Under utredningens arbete har det från flera håll framförts att behandlingen i skuldsaneringssammanhang av vissa slags allmänna fordringar har givit upphov till problem. I första hand har diskussionen rört ny skuldsättning avseende dels obetald slutlig skatt, dels återbetalning av underhållsstöd.

Vad först gäller obetald slutlig skatt är bakgrunden följande. En fordran på preliminär A-skatt får anses uppkomma successivt under inkomståret. En fordran på slutlig skatt uppkommer med samma synsätt vid det årets utgång. Fordringens exakta belopp är dock inte fastställt vid denna tidpunkt. Den skatteskuldige skall först en bit in på det nya året deklarerat sina inkomster och den deklarationen skall granskas av Skatteverket innan skattefordringens belopp är fastställt.

Följande exempel ger en illustration av det sagda. Anta att kronofogdemyndigheten i oktober år 1 beslutar att skuldsanering skall inledas och att beslut om skuldsanering meddelas en månad senare. I den betalningsplan som då upprättas tas hänsyn, dels till obetalda skatter för tidigare år, dels till den preliminära skatt gäldenären skall betala under resten av året och framöver. Det lämnas dock inte något utrymme i planen under år 2 för inbetalning av obetald slutlig skatt, och en sådan eventuellt tillkommande skuld (ofta kallad kvars katt) omfattas normalt inte av skuldsaneringen, eftersom den är uppkommen efter beslutet att inleda skuldsanering. Eftersom gäldenären under betalningsplanens löptid som regel saknar utrymme att betala den tillkommande skatteskulden, kommer denna och liknande nya skulder att finnas kvar även efter det att betalningsplanen har löpt ut.

Problemet med ny skuldsättning avseende återbetalning av underhållsstöd kan beskrivas enligt följande. En bidragsskyldig gäldenär skall vid beslut om skuldsanering förbehållas ett belopp för egna levnadsomkostnader och för den löpande återbetalningsskyldigheten av underhållsstöd. Enligt 8 § andra stycket skuldsaneringslagen är bestämmelserna i utsökningsbalken om förbehållsbelopp vid löneutmätning vägledande vid beräkningen av levnadsomkostnader. Återbetalningsbeloppets storlek för underhållsstöd bestäms enligt reglerna i lagen (1996:1030) om underhållsstöd. Dessa är inte harmoniserade med de regler och normer som gäller vid beräkningen av vilket belopp som får tas i anspråk för betalning av skulder vid löneutmätning och därmed också vid skuldsanering. I skuldsaneringssammanhang är det därför inte ovanligt att gäldenärens inkomst inte täcker den löpande återbetalningsskyldigheten av underhållsstöd. Även om den bidragsskyldige normalt kan beviljas anstånd med återbetalningen av underhållsstödet, innebär detta att han eller hon tämligen omgående efter skuldsaneringsbeslutet löpande ådrar sig nya skulder. Dessa skulder kommer också – i likhet med eventuella skatteskulder – att finnas kvar även efter betalningsplanens utgång.

De förslag till lösningar som i första hand har diskuterats i samband med utredningens utvärdering har främst varit av två slag. Antingen har de inneburit att dessa slags fordringar, oberoende av när fordringarna uppkommer enligt allmänna regler,

skall anses uppkomna redan före beslutet att inleda skuldsanering. Eller så har de in-
neburit att dessa fordringar alltid skall omfattas av skuldsaneringen, om betalnings-
skyldigheten uppkommer under betalningsplanens löptid, oavsett när fordringarna Prop.
s. 44
kan anses ha uppkommit.

En av skuldsaneringslagens grundläggande principer är dock att alla skulder som
uppkommit före den dag då beslut meddelas om att skuldsanering skall inledas om-
fattas av skuldsaneringen. De skall också behandlas lika. Vikten av denna likabe-
handlingsprincip betonades starkt i lagens förarbeten, där det bl. a. uttalades att hu-
vudregeln om en fordrans uppkomst dag som det avgörande kriteriet för om den skall
omfattas borde gälla oavsett om borgenären är ett enskilt eller ett offentligt subjekt
och att undantag från denna reglering borde ske endast då särskilda skäl talade för
det (se prop. 1993/94:123 s. 76 och 115 f.). Som utredningen konstaterar kan det ock-
så rent allmänt vara svårt att fastställa när en fordran uppkommit. Detta gäller även
för det allmännas fordringar på skatt, avgifter och bidrag av olika slag. Liksom uttala-
des vid tillkomsten av skuldsaneringslagen kan det inte komma i fråga att i ett lagstift-
ningsarbete som detta försöka sig på någon allmän reglering av sådana – ibland
mycket komplicerade – frågor. Ytterst måste dessa frågor alltså överlämnas till rätts-
tillämpningen att avgöra.

Regeringen gör alltså bedömningen att det inte bör införas någon särreglering i
skuldsaneringslagen om när det allmännas fordringar på slutlig skatt eller återbetal-
ning av underhållsstöd skall anses uppkomma. Inte heller bör det införas en ordning
som innebär att fordringar av denna typ skall omfattas av skuldsaneringen oavsett
när de kan anses ha uppkommit. En sådan lösning skulle strida mot den nyss behand-
lade principen om lika behandling.

De nu aktuella problemen kan och bör i stället motverkas på andra sätt. Ett verk-
samt sätt att minimera riskerna för att det efter skuldsaneringsbeslutet uppkommer
nya skulder avseende slutlig skatt är naturligtvis att se till att de preliminärskatteav-
drag som görs från gäldenärens löpande inkomster är tillräckligt stora. Här kan kom-
munens budget- och skuldrådgivare fylla en viktig funktion. Som tidigare har berörts
är det sannolikt att många gäldenärer även i framtiden kommer att vända sig till en
kommunal rådgivare för att få hjälp med en ansökan om skuldsanering. Både vid
den genomgång av gäldenärens ekonomi som regelmässigt föregår en ansökan
och under själva skuldsaneringsförfarandet finns således anledning för rådgivaren
att uppmärksamma gäldenären på denna frågeställning.

När det gäller problemet med ny skuldsättning avseende återbetalning av under-
hållsstöd föreslår regeringen i prop. 2004/05:116 *Ett reformerat underhållsstöd* en
rad förändringar i lagen om underhållsstöd som kan vara av betydelse i detta sam-
manhang. Det föreslås sålunda bl. a. att det belopp som den bidragsskyldige får för-
behålla sig för egna levnadsomkostnader innan han eller hon åläggs återbetalnings-
skyldighet höjs från 72.000 kr till 100.000 kr. Detta torde medföra en reducerad åter-
betalningsskyldighet för flertalet av de bidragsskyldiga som är föremål för en skuld-
sanering. Dessutom föreslås vissa ändringar i reglerna om anstånd och eftergift av
återbetalningsskyldigheten som också kommer att förbättra situationen för den
som, trots en nyligen genomförd skuldsanering, har en kvarstående skuld avseende
återbetalning av underhållsstöd.

4.4.2 Undantaget för nyare skulder tas bort

Regeringens förslag: Möjligheten att inskränka en skuldsanering till att avse
fordringar som har uppkommit före viss tidigare dag tas bort.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens (se betänkandet s. 225 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag
eller lämnar det utan någon invändning. *Kronofogdemyndigheten i Stockholm* vill

Skuld-
sanering

Prop.
s. 45

dock behålla undantaget eftersom regeln, enligt myndigheten, i vissa fall ger utrymme för särlösningar som är lämpliga i det enskilda fallet.

Skälen för regeringens förslag: Som huvudregel gäller att en skuldsanering omfattar alla gäldenärens penningsskulder som har uppkommit före beslutet att inleda skuldsanering (6 § första stycket skuldsaneringslagen). Från denna huvudregel finns ett undantag enligt vilket kronofogdemyndigheten eller rätten kan bestämma att en skuldsanering i ett givet fall skall omfatta endast de skulder som har uppkommit före en viss tidigare dag.

I förarbetena till bestämmelsen uttalades att undantaget var avsett att tillämpas i fall där det var en betydande skuldsättning av äldre datum som medförde betalningsproblem, medan senare skuldsättning var av normal omfattning och saknade samband med den tidigare skuldsättningen. Som typexempel nämndes det fallet att en f.d. näringsidkare efter en genomgången konkurs ådragit sig en betydande personlig restskuld som han eller hon inte kunde bli kvitt inom överskådlig tid. Om en skuldsanering som omfattade gäldenärens samtliga skulder som uppkommit före inledandebeslutet i ett sådant fall kunde anses gå längre än vad som kunde godtas av hänsyn till borgenärerna och övriga intressen, skulle det alltså stå prövningmyndigheten fritt att bifalla gäldenärens ansökan på det viset att skuldsaneringen, genom tillämpningen av en tidigare skärningspunkt, begränsades till de skulder som härrörde från näringsverksamheten eller delägarskapet. Något särskiljande av skulderna på annan grund än just tidpunkten för deras uppkomst var dock inte möjligt. Det betonades också att ett sådant beslut om endast partiell skuldbefrielse alltid borde föregås av en diskussion med gäldenären, eftersom beslutet annars riskerade att bli verkningslöst (se prop. 1993/94:123 s. 199 f. och SOU 1990:74 s. 225 och 287).

Vid utredningens utvärdering av lagen har framkommit att möjligheten att undantagsvis tillämpa en tidigare skärningspunkt mycket sällan har kommit till användning i den praktiska tillämpningen. Som utredningen närmare redogör för torde detta främst ha sin förklaring i att undantagets konstruktion regelmässigt medför en överhängande risk för att gäldenären kommer att hamna i nya skuldsättningsproblem. Hela betalningsutrymmet skall ju under betalningsplanens löptid användas för att betala av på de skulder som ingår i skuldsaneringen. Detta innebär med nödvändighet att gäldenären under samma tid förlorar möjligheten att betala av på en sådan nyare skuldmassa som inte ingår i skuldsaneringen och som tidigare i och för sig kunde hanteras utan några mer betydande betalningssvårigheter (se närmare betänkandet avsnitt 12.8 och det där anförda exemplet). Regeringen konstaterar alltså att undantaget, så som det är konstruerat, svårigen går att förena med den övergripande målsättningen att skuldsaneringen skall fungera som ett medel för ekonomisk rehabilitering av gäldenären.

Härtill kommer, som sagt, att praxis synes utvisa att det inte föreligger något nämnvärt praktiskt behov av möjligheten att undantagsvis tillämpa en tidigare skärningspunkt och därigenom låta skuldsaneringen innebära en endast partiell skuldbefrielse. De möjligheter till särlösningar som Kronofogdemyndigheten i Stockholm hänvisar till, t. ex. fall där de nya skulderna avser en tandläkarbehandling som annars kanske måste avslutas, bottnar snarast i frågeställningen om vilka slags kostnader som gäldenären skall få förbehålla sig medel för. Avvägningar av det slaget – om kostnaden är nödvändig och därmed skall ingå i gäldenärens förbehållsbelopp – görs även vid löneutmätning och regleras av 7 kap. 4 och 5 §§ utsökningsbalken. Dessa bestämmelser kommer att ses över inom ramen för en kommande översyn av utsökningsbalken. Det är också svårt att se att det skulle finnas något behov av just den förevarande regeln om en tidigare skärningspunkt för att finna lämpliga lösningar i denna typ av fall. Ett avskaffande av undantaget innebär därför att regelverket kan förenklas utan att någon praktiskt viktig möjlighet till flexibilitet går förlorad.

4.4.3 Full betalning av små fordringar

Regeringens förslag: En fordran på ett mindre belopp skall inte längre kunna ges full betalning. I stället tydliggörs möjligheten att i betalningsplanen ge förtur åt borgenärer som, efter det att fördelningen mellan borgenärerna har skett, endast har små fordringar. (Se 8 § andra stycket.)

Utredningens förslag: Betänkandet innehåller inte någon bestämmelse om förtur åt borgenärer med små fordringar. I övrigt stämmer betänkandets förslag överens med regeringens (se betänkandet s. 227 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag eller lämnar det utan någon invändning. *Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet* förordar dock att samtliga borgenärer i stället får full betalning intill ett visst belopp.

Skälen för regeringens förslag: Enligt den nu gällande ordningen är huvudregeln att alla fordringar som omfattas av en skuldsanering har lika rätt. Enligt 7 § andra stycket 2 skuldsaneringslagen får dock en borgenär vars fordran är på mindre belopp ges full betalning trots att andra borgenärer får vidkännas nedsättningar av sina fordringar. Det skall i sådant fall vara fråga om verkligt små fordringar, dels i förhållande till övriga fordringar, dels absolut sett. I förarbetena uttalades att fordringar som understeg 1.000 kr i många fall borde kunna anses vara sådana små fordringar som skulle kunna få full betalning. Bakgrunden till bestämmelsen var huvudsakligen att man från danskt håll, där någon sådan regel inte fanns, ansåg att betalningshanteringen för sådana småbelopp många gånger kunde bli oproportionerligt kostsam och tidsödande (se prop. 1993/94:123 s. 141 f. och SOU 1990:74 s. 289).

Det förekommer ofta att en gäldenär har en eller flera borgenärer vars totala utdelning är på mycket små belopp jämfört med övriga borgenärs utdelning. I den praktiska tillämpningen ges dock en borgenär mycket sällan full betalning, även om borgenärens fordran är på ett mycket litet belopp jämfört med övriga borgenärs fordringar. Det hänger samman med att full betalning även av en mycket liten fordran vanligtvis medför att en sådan betalning blir orimligt stor i förhållande till den betalning som övriga borgenärer får, i förhållande till storleken på deras fordringar (se närmare betänkandet avsnitten 6.9.1 och 12.9.2 och det exempel som anges där). Enligt regeringen står det alltså klart att det nuvarande undantaget för små fordringar inte utgör någon lämplig reglering för att minimera en kostsam och tidsödande betalningshantering av små fordringar. Den lösning som förordas av Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet kan förefalla bra ur systematiskt hänseende. Det bör dock beaktas att den regleringen är anpassad efter helt andra förhållanden: normalt en större skuldmassa och, framför allt, mer tillgångar att fördela. Det kan också ifrågasättas om det leder till en mer rättvis fördelning mellan borgenärerna.

Vid utredningens utvärdering har emellertid framkommit att man i den praktiska tillämpningen ofta utformar betalningsplanen på så sätt att de borgenärer som efter den proportionella fördelningen endast är berättigade till ett mindre belopp får hela summan i början av betalningsperioden eller betalning i färre rater. Trots att även detta innefattar en mindre avvikelse från principen om lika behandling, anser regeringen att en sådan ordning är ett lämpligare sätt att minimera kostnaderna för hanteringen av små fordringar. Med en flexibel utformning av betalningsplanen i linje med det sagda saknas ett praktiskt behov av det nuvarande undantaget för små fordringar. När undantaget utmönstras kan det möjligen uppstå ovisshet om det alltså är möjligt att i betalningsplanen ge en tidsmässig förtur åt borgenärer med små fordringar. För att tydliggöra att en sådan mindre avvikelse från likabehandlingsprincipen skall vara möjlig även i framtiden bör det införas en bestämmelse som kodifierar nuvarande praxis härvidlag.

Prop.
s. 47

Skuld-
sanering

4.5 Gäldenärens betalningsskyldighet under skuldsaneringen

4.5.1 Gäldenärens förbehållsbelopp

Regeringens bedömning: Gäldenärens förbehållsbelopp vid skuldsanering bör alljämt bestämmas med ledning av det som gäller vid utmätning av lön.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens (se betänkandet s. 228 f.).

Prop.
s. 48

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har någon invändning mot utredningens bedömning såvitt gäller kopplingen till löneexekutionsnormen. Några remissinstanser, bl. a. *Karlstads kommun*, *Skellefteå kommun*, *Sveriges Konsumenter i Samverkan* och *Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare*, anser dock att det utöver förbehållsbeloppet bör finnas uttryckliga föreskrifter om en s.k. buffert för oförutsedda utgifter.

Skälen för regeringens bedömning: En skuldsanering skall ta i anspråk gäldenärens samtliga tillgångar och inkomster efter avdrag för vad som skall förbehållas för gäldenärens och dennes familjs försörjning (det s.k. förbehållsbeloppet). Vid bestämmande av detta förbehållsbelopp skall bestämmelserna i 7 kap. 4 och 5 §§ utsokningsbalken om förbehållsbelopp vara vägledande.

En svårighet i sammanhanget är att betalningsplanen vid en skuldsanering normalt skall gälla i fem år och att det under denna tidsperiod ofta inträffar förändringar i gäldenärens ekonomiska situation. Redan vid tämligen små förändringar till det sämre kan det uppstå problem för gäldenären att fullgöra sina skyldigheter enligt betalningsplanen. Samtidigt kan relativt små förändringar till det bättre medföra att borgenärernas utfall riskerar att bli sämre jämfört med om skuldsanering inte hade beviljats. Möjligheten till omprövning av en skuldsanering tar inte heller sikte på dessa fall, eftersom omprövningsinstitutet, såvitt gäller förändringar i gäldenärens ekonomiska situation, förbehållits situationer där förändringen är tämligen betydande.

Inom ramen för sin utvärdering har utredningen därför undersökt om det finns något bättre sätt att bestämma förbehållsbeloppet. Som utredningen konstaterar är det inte lämpligt att helt ta bort kopplingen till en viss norm och bestämma förbehåll på ett friare sätt. Även om detta onekligen kunde leda till en ökad flexibilitet, skulle det innebära att kraven på klarhet och förutsebarhet skulle bli eftersatta på ett sätt som knappast är acceptabelt. Inte heller framstår det som en framkomlig väg att med vissa intervaller – t.ex. varje år – justera betalningsplanen med hänsyn till ändrade förhållanden. Enligt utredningen skulle man därigenom visserligen vinna i flexibilitet, men det skulle bli mycket resurskrävande eftersom varje ärende vid fem tillfällen under lika många år skulle bli föremål för en översyn. Regeringen delar också utredningens bedömning att det inte är lämpligt att knyta an till någon annan existerande norm (t.ex. socialbidragsnormen eller den norm som utarbetas av Konsumentverket) eller skapa en särskild norm för skuldsaneringsinstitutet. Tillämpningen skulle inte bli enklare. Den löneexekutiva normen är också den som i sak bäst svarar mot de krav som ställs på en norm i förevarande sammanhang (se betänkandet s. 229).

Redan vid tillkomsten av skuldsaneringslagen betonades emellertid hur viktigt det är att betalningsplanen ges en utformning som ger gäldenären en realistisk möjlighet att fullfölja den. Och även om löneutmätning numera kan ske utan begränsning i tiden, bör alltså i hög grad beaktas att denna norm är avsedd för förhållanden av mer tillfällig karaktär. Genom att skuldsaneringslagen endast slår fast att utsokningsbalkens bestämmelser om förbehållsbelopp skall vara ”vägledande”, har också en möjlighet till flexibilitet byggts in i systemet (se prop. 1993/94:123 s. 112 f.).

Prop.
s. 49

Regeringen ser positivt på den praxis som utvecklats när det gäller att låta gäldenären få förbehålla sig ett mindre belopp för oförutsedda utgifter, en buffert, vid sidan av vad som direkt följer av löneexekutionsnormen. Härigenom kan man fånga in flertalet av de förändringar som med all säkerhet kommer att inträffa under perioden, men som man i detalj inte har möjlighet att förutse när betalningsplanen bestäms.

En sådan buffert bör dock anpassas efter förhållandena i det enskilda fallet, och det är enligt regeringens mening inte lämpligt att i lagen detaljreglera storleken på detta tillägg för alla upptänkliga situationer. De närmare kriterierna för bedömningen får i stället överlämnas åt rättstillämpningen. Regeringen förutsätter också att de problem med olika praxis kronofogdemyndigheterna emellan som utredningen pekar på kan lösas genom Skatteverkets övergripande arbete för en enhetlig tillämpning.

Som tidigare har berörts kommer reglerna om hur förbehållsbeloppet vid löneutmätning skall bestämmas att ingå i den kommande översynen av utsökningsbalken, en översyn som för övrigt även kommer att innefatta frågor om åtgärder för att på olika sätt underlätta situationen för s.k. evighetsgäldenärer. Med den nu redovisade kopplingen mellan regelsystemen kommer eventuella förändringar av den löneexekutiva normen att kunna få betydelse även vid skuldsanering. Därmed kan också frågan om kopplingen mellan skuldsaneringslagen och utsökningsbalkens regelsystem komma att aktualiseras på nytt.

4.5.2 Gäldenärens betalningar

Regeringens bedömning: Någon särskild reglering av hur gäldenären skall betala till borgenärerna bör inte införas. Detta får i stället, som i dag, bestämmas i den betalningsplan som skall upprättas.

Utredningens förslag: I betänkandet föreslås en ny ordning för hur betalningsskyldigheten enligt skuldsaneringslagen skall fullgöras. Förslaget innebär att gäldenären i samband med beslutet att inleda skuldsanering som huvudregel skall öppna ett uppsamlingskonto i bank och varje månad betala in ett av kronofogdemyndigheten fastställt belopp till det kontot. Gäldenären skall härefter årligen från kontot betala ut de i betalningsplanen fastställda beloppen till sina fordringsägare (se betänkandet s. 231 f.).

Remissinstanserna: Remissutfallet är mycket blandat. En majoritet av remissinstanserna är i och för sig positiva till idén att gäldenären månatligen skall betala in sitt betalningsutrymme på visst konto eller liknande och att medlen skall fördelas till borgenärerna en gång om året. Flera remissinstanser anser att en sådan ordning kan innebära tids- och kostnadsbesparingar för både gäldenären och dennes fordringsägare. Många remissinstanser, bl. a. *Svea hovrätt, Malmö tingsrätt, Norrköpings tingsrätt, Domstolsverket, Skatteverket, Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet, Huddinge kommun, Hudiksvalls kommun, Karlstads kommun, Skellefteå kommun, Sveriges Advokatsamfund, Svenska Bankföreningen, Finansbolagens Förening, Svenska Inkassoföreningen, Sveriges Inkassoorganisation, Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare, Föreningen Sveriges Kronofogdar och Försäkringskassan/Riksförsäkringsverket*, anser dock att regleringen medför en klart ökad risk för att gäldenären inte fullgör sin betalningsskyldighet. I huvudsak samma remissinstanser kritiserar också det förhållandet att medlen, som genom beslutet om skuldsanering reserveras för de borgenärer som anges i planen, inte skulle vara fredade från utmätning för eventuella nya skulder. Flera remissinstanser, bl. a. *Sveriges Advokatsamfund, Svenska Bankföreningen, Svenska Inkassoföreningen, Sveriges Inkassoorganisation, Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare och Försäkringskassan/Riksförsäkringsverket*, efterlyser en analys av en alternativ utformning av systemet, t. ex. att kronofogdemyndigheten handhar uppsamlingskontot och årligen fördelar medlen. Några remissinstanser, bl. a. *Sveriges Advokatsamfund, Svenska Bankföreningen, Finansbolagens Förening och Svenska Inkassoföreningen*, är kritiska till att betalningarna till borgenärerna enligt förslaget skall ske så sällan som en gång per år.

Skälen för regeringens bedömning: Vid en skuldsanering skall, i den mån gäldenärens ekonomiska förhållanden så medger, bestämmas en betalningsplan som visar när och hur kvarstående belopp av varje borgenärs fordran skall betalas. Betal-

Skuld-
sanering

Prop.
s. 50

ningsplanen börjar löpa när beslutet om skuldsanering har vunnit laga kraft (se 8 § första stycket 4 och 38 § skuldsaneringslagen). Av motiven framgår att avsikten var att betalningsplanens utformning skulle anpassas efter förhållandena i varje enskilt fall (se prop. 1993/94:123 s. 108).

I den praktiska tillämpningen brukar betalningsplanen dock utformas på det sättet att gäldenären, under den tid planen löper, varje månad skall betala ett visst belopp direkt till borgenärerna. Ett sådant system kan i vissa fall innebära praktiska och ekonomiska nackdelar. Gäldenären måste i regel varje månad hantera en mängd ofta mycket små betalningar. För de gäldenärer som inte har tillgång till en internetbank eller annan form av gireringstjänst kan detta vara förenat med kostnader som inte står i rimlig proportion till betalningens storlek. Även borgenärerna dras i dag ofta med oproportionerligt stora kostnader för administrationen av små månatliga betalningar.

Den av utredningen föreslagna ordningen med betalning via särskilda uppsamlingskonton i bank skulle onekligen kunna underlätta den praktiska hanteringen för gäldenären och minska de administrativa kostnaderna, både för gäldenären och för borgenärerna. En annan fördel med utredningens förslag är att betalningsperioden kan börja löpa redan från inledandet, vilket i viss mån skulle förkorta den totala handläggningstiden.

Inte minst remissutslaget tyder dock på att det av utredningen föreslagna systemet inrymmer ett par tämligen betydande problem. För det första förefaller det mindre lämpligt att gäldenären har fri dispositionsrätt till medlen på uppsamlingskontot. Som många remissinstanser påpekar skulle gäldenären, som ofta redan har levt på existensminimum under lång tid, därmed lätt kunna frestas att under året "låna av sig själv" och sedan inte ha möjlighet att återställa behållningen i tid till den årliga fördelningen. I sin tur kan detta förväntas leda till ett ökat antal omprövningsärenden och upphävda skuldsaneringar. För det andra skulle medlen på uppsamlingskontot, enligt förslaget, inte vara fredade från utmätning. Det skulle innebära att nya fordringsägare som tillkommer under betalplanens löptid skulle kunna begära utmätning av medlen på kontot, trots att dessa medel egentligen är avsedda för de borgenärer som omfattas av skuldsaneringen.

Prop.
s. 51

En ordning med betalning via uppsamlingskonton måste därför förenas med dels regler som begränsar gäldenärens föfoganderätt till medlen på uppsamlingskontot, dels regler om att medlen på kontot inte skall kunna utmätas. En sådan ordning förutsätter dock i sin tur att någon aktör sköter, eller i vart fall bistår vid, de årliga fördelningarna av medel till borgenärerna. Utredningen har inte kunnat finna någon lämplig enskild aktör för fullgörandet av en sådan uppgift (se betänkandet avsnitt 12.9.5). Frågan är då om det skulle vara möjligt och lämpligt att i stället anförtro uppgiften åt kronofogdemyndigheten.

Enligt regeringens bedömning finns dock både praktiska och principiella svårigheter även med en sådan ordning. Om en myndighet skulle sköta hanteringen, skulle det krävas en tämligen omfattande reglering, eftersom det är fråga om enskildas medel. Frågor om rättelse, omprövning och skadestånd vid felaktigheter skulle behöva lösas. Preliminära beräkningar från Skatteverket visar också att det skulle bli kostsamt för det allmänna om kronofogdemyndigheten skulle hantera betalningarna. Nya system och rutiner skulle behövas. Hanteringen skulle i och för sig kunna göras avgiftsfinansierad. En sådan avgift skulle emellertid belasta gäldenärens betalningsutrymme och alltså minska det belopp som är tillgängligt för borgenärerna. Därmed skulle samtidigt värdet med systemet som sådant minska.

Till detta kommer att varje ordning som innebär att någon annan aktör än gäldenären själv handhar betalningarna till borgenärerna – oberoende av om det är ett enskilt eller allmänt organ – leder till att gäldenären förlorar den direkta kontakten med sina borgenärer. Gäldenärens ansvar för fullgörandet av betalningarna till borgenärerna fyller en viktig funktion som ett led i rehabiliteringen. Detta syfte skulle

motverkas om gäldenärens aktiva medverkan reduceras till en skyldighet att varje månad betala in ett visst belopp till kronofogdemyndigheten eller annan.

Mot bakgrund av det anförda anser regeringen att regleringen av det sätt på vilket gäldenärens skall fullgöra sin betalningsskyldighet inte bör ändras.

Med den nu gjorda bedömningen finns emellertid anledning att erinra om vad som sägs i avsnitt 4.4.3 om en flexibel utformning av betalningsplanerna. Även om principen om lika behandling naturligtvis bör tjäna som en utgångspunkt, bör alltså planen kunna anpassas efter förhållandena i det enskilda fallet på ett sådant sätt att de administrativa kostnaderna för betalning m.m. kan hållas nere till gagn för både gäldenären och borgenärerna.

4.5.3 Betalningsperiodens längd

Regeringens förslag: En betalningsplan skall löpa i fem år, om det inte finns särskilda skäl att bestämma en kortare tid. (Se 9 § fjärde stycket.)

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens (se betänkandet s. 234 f.).

Prop.
s. 52

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag eller lämnar det utan någon invändning. *Huddinge kommun*, som tillstyrker förslaget, anför att den föreslagna regleringen är en välkommen precisering, eftersom det från rättssäkerhetssynpunkt är väsentligt för gäldenären att veta under hur lång tid det kan komma att föreligga en betalningsskyldighet. *Norrköpings tingsrätt*, *Svenska Inkassoföreningen* och *Sveriges Konsumenter i Samverkan* anser dock att det även i fortsättningen bör vara möjligt att bestämma en längre betalningsplan än fem år.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 8 § fjärde stycket skuldsaneringslagen skall betalningsplanen vid en skuldsanering löpa under fem år, om det inte finns särskilda skäl att bestämma en längre eller kortare tid. I lagens förarbeten uttalades att någon större avvikelse från huvudregeln aldrig borde förekomma. Det skulle dock vara tänkbart att "avrunda" perioden så att den löpte till ända vid t. ex. ett halvårs- eller kvartalskifte. Vidare uttalades att ett frångående av huvudregeln med flera år borde bli sällsynt förekommande. En situation kunde vara att borgenärerna beträffande en mycket stor skuldmassa gick med på en skuldsanering endast om betalningsplanen avsåg en längre tid och detta var rimligt med hänsyn till gäldenärens förhållanden.

Skuld-
sanering

I praktiken föreslår kronofogdemyndigheten, i de fall gäldenären har förmåga att betala av på sina skulder, i regel att betalningsplanen skall löpa under fem år. Undantag härifrån görs i princip bara i fall då gäldenären lider av en livshotande sjukdom eller är relativt gammal. Då föreslås i allmänhet en kortare betalningsperiod, vanligen tre år.

Den praxis i fråga om betalningsperiodens längd som utvecklats under de dryga tio år som lagen har varit i kraft synes i dag, som utredningen konstaterar, vara allmänt accepterad, både av de aktörer som regelbundet tar del i förfarandet och av medborgarna i allmänhet. En bibehållen huvudregel om en femårig betalningsplan framstår också enligt regeringen som lämpligt. Tiden bör dock, i enlighet med nuvarande praxis, kunna sättas kortare, om det föreligger särskilda skäl.

Det förefaller däremot tveksamt om möjligheten att bestämma en längre tid än fem år är motiverad. En alltför lång betalningsperiod kan motverka lagens rehabiliterande syften och gäldenären har ofta redan under en lång tid levit i en svår ekonomisk situation när en skuldsaneringsansökan aktualiseras. Härtill kommer att undantaget ju knappast har utnyttjats alls i praktiken. Möjligheten att initialt bestämma betalningsplanen till längre tid än fem år bör alltså tas bort.

En särskild fråga är om betalningsplanen ändå skall kunna förlängas till mer än fem år vid en omprövning. Denna fråga behandlas i avsnitt 4.6.3.

Prop. 4.6 *Handläggningsfrågor, verkställighet och omprövning*

s. 53

4.6.1 Vissa frågor om handläggningen hos kronofogdemyndigheten

Regeringens förslag: Kronofogdemyndigheten skall kalla gäldenären till ett sammanträde, om det kan antas vara till fördel för utredningen. (Se 17 § första stycket.)

Regeringens bedömning: Ingen ändring är motiverad när det gäller kungörelse, delgivning och bevakning av fordringar.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer med regeringens (se betänkandet s. 237 f. och 240 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag och delar utredningens bedömning eller lämnar dessa utan någon invändning. *Skatteverket* anser dock att förslaget rörande sammanträde hos kronofogdemyndigheten medför ökade kostnader för förfarandet och långa resor för gäldenären utan att kvaliteten i utredningen nödvändigtvis förbättras.

Skälen för regeringens förslag och bedömning*Sammanträde hos kronofogdemyndigheten*

Enligt den nuvarande ordningen får kronofogdemyndigheten, om det kan antas vara till fördel för utredningen, kalla gäldenären att inställa sig personligen vid ett sammanträde hos myndigheten. Vid sammanträdet skall gäldenären lämna de ytterligare upplysningar som behövs för att avgöra frågan om skuldsanering. Om det finns skäl får kronofogdemyndigheten till sammanträdet även kalla en borgenär, annan myndighet eller någon annan som kan bidra till utredningen av ärendet (16 § första stycket och 17 § skuldsaneringslagen). I förarbetena uttalades bl. a. att förfarandet hos kronofogdemyndigheten borde präglas av skriftlighet, även om telefon många gånger kunde användas som ett alternativ till skriftväxling. Vidare anfördes att det helt och hållet borde ligga i myndighetens hand att avgöra om ett sammanträde var behövligt i ett ärende eller inte (se prop. 1993/94:123 s. 154).

Med förslaget i avsnitt 4.1.2 att koncentrera skuldsaneringsförfarandet till kronofogdemyndigheten uppkommer fråga om ett sammanträde bör vara ett obligatoriskt inslag i den myndighetens utredningsarbete. Här bör särskilt beaktas att regeringens förslag innebär att det inte längre kommer att äga rum något obligatoriskt sammanträde vid tingsrätten.

Ett personligt möte med gäldenären redan hos kronofogdemyndigheten kan i många fall ha ett värde i sig. Samtidigt talar kravet på ett effektivt förfarande emot att införa ett obligatoriskt sammanträde vid den myndigheten. Regeringen anser därför att den nuvarande fakultativa regleringen bör bytas ut mot en obligatorisk bestämmande om sammanträde i de fall det kan antas vara till fördel för utredningen. Det bör således alltså vara myndighetens sak att avgöra om ett sammanträde skulle ge möjlighet att inhämta ett bättre beslutsunderlag eller annars kunna bidra till ett effektivare eller mer rättssäkert förfarande. Men om myndigheten i ett givet fall finner att så kan antas vara fallet, bör det inte – som enligt den nuvarande ordningen – finnas något utrymme att ändå avstå från ett sammanträde.

Sammanträdet bör även kunna hållas på annan plats än i myndighetens lokaler, t. ex. i gäldenärens bostad, inte endast när han eller hon är sjuk eller av annan anledning inte kan ta sig till myndigheten.

Förslaget är inte avsett att innebära någon förändring av huvudregeln om förfarandet hos kronofogdemyndigheten, vilket alltså även fortsättningsvis i princip kommer att vara skriftligt. Den föreslagna ordningen bör dock leda till att kronofogdemyndigheten kallar gäldenären till sammanträde i större omfattning än vad som hittills har varit fallet. Som Skatteverket anför kan alltså förslaget medföra ett visst merarbete och en därmed sammanhängande ökning av kostnaderna för förfarandet. Eftersom

Prop. s. 54

ett sammanträde bara skall hållas om det kan antas vara till fördel för utredningen, kommer dock kostnadsökningarna bli begränsade och i de enskilda fallen kunna motiveras med hänsyn till en förbättrad kvalitet i utredningen.

Liksom tidigare bör myndigheten ha möjlighet att till sammanträdet även kalla en borgenär, annan myndighet eller någon annan som kan bidra till utredningen av ärendet. Med hänsyn till att kronofogdemyndigheten, enligt förslaget, kommer att ha möjlighet att fatta tvingande beslut om skuldsanering lär också myndigheten oftare i framtiden än hittills finna anledning att utnyttja denna möjlighet.

I avsnitt 4.1.3 har föreslagits att handläggningen av ärenden om omprövning skall flyttas över till kronofogdemyndigheten. Enligt regeringen bör frågan om sammanträde i de fallen regleras på ett sätt som i allt väsentligt överensstämmer med det nu redovisade.

Kungörelser, delgivning och bevakning av fordringar

Enligt den nuvarande ordningen skall ett beslut om att inleda skuldsanering genast kungöras i Post- och Inrikes Tidningar med en upmaning om att var och en som har en fordran mot gäldenären skriftligen skall anmäla sin fordran till kronofogdemyndigheten senast en månad från dagen för kungörelsens införande. Även ett beslut om skuldsanering skall genast kungöras i Post- och Inrikes Tidningar (se 14, 20 och 24 §§ skuldsaneringslagen).

I tidigare utvärderingar har det, huvudsakligen i syfte att förkorta handläggnings-tiderna och att effektivisera handläggningen av skuldsaneringsärenden, lämnats olika förslag som gått ut på att utmönstra lagens krav på kungörelse i vissa fall eller att förkorta kungörelsetiderna (se bl. a. Konsumentverkets rapport 1995/96:34).

Underlåtenhet från en okänd borgenärs sida att anmäla sin fordran till kronofogdemyndigheten får proklamaeffekt, dvs. fordringen kommer i den mån det följer av vad som anges i 6 § skuldsaneringslagen att omfattas av ett eventuellt beslut om skuldsanering, men borgenären får ingen utdelning och kan inte heller senare i något annat sammanhang göra fordringen gällande (jfr 26 §). För en enskild borgenär är det således av stor vikt att det på något sätt ges möjlighet att få kännedom om att en skuldsanering är aktuell för gäldenären. Den möjligheten ges genom att inledande-beslutet kungörs. Med hänsyn till den enskildes borgenärens intresse av att kunna anmäla sin fordran i förfarandet är det därför helt nödvändigt att inledande-beslutet kungörs.

Frågan är då om det är nödvändigt att även ett beslut om skuldsanering ges offentlighet genom en kungörelse. Ett beslut om skuldsanering registreras efter kungörelsen hos kreditupplysningsföretag och en kreditgivare eller annan kan genom en vanlig kreditupplysning få kännedom om när någon har beviljats skuldsanering. Kreditupplysningsföretagen är inte beroende av kungörelserna utan hämtar sina uppgifter från utsöknings- och indrivningsdatabasen. Trots detta anser regeringen att det finns ett befogat intresse av att även beslut om skuldsanering alltid skall kungöras. En borgenär som av någon anledning missat att bevaka sin fordran, och som gäldenären inte tagit med i sin ansökan, har efter beslutet möjlighet att göra sin fordran gällande genom att överklaga beslutet.

Skuldsaneringslagen uppställer krav på delgivning bara vid ett tillfälle under förfarandet, nämligen för förslaget om skuldsanering. Detta skall sändas till samtliga kända borgenärer vilkas fordringar omfattas av skuldsaneringen, med föreläggande för dem att yttra sig över förslaget inom viss tid. I föreläggandet skall anges att ett utblivet yttrande inte hindrar ett beslut om skuldsanering (se 19 §). Förslag har tidigare väckts om att ta bort eller lindra kravet på delgivning (se bl. a. Konsumentverkets rapport 1995/96:34). Vid utredningens utvärdering har framkommit att en omständighet som ofta leder till att handläggningen i enskilda ärenden fördröjs är just problemen med att delge samtliga kända borgenärer föreläggandet om att yttra sig över förslaget till skuldsanering. Problemen förvärras också av att en fordran som gäldenären anser tillkomma en viss borgenär kan ha överlåtits, ibland i flera led. Delgivningspro-

Skuld-
sanering

Prop.
s. 55

blem är emellertid inte något unikt för handläggningen av skuldsaneringsärenden utan förekommer mer eller mindre i alla rättsliga förfaranden som kräver ett inslag av delgivning. De rättsverkningar som är förknippade med en skuldsanering enligt lagen är också ingripande. För att upprätthålla kravet på rättssäkerhet är det därför nödvändigt ha kvar kravet på att föreläggandet alltid skall delges borgenärerna.

I kungörelsen angående beslutet om att inleda skuldsanering uppmanas, som anförts, var och en som har en fordran mot gäldenären att skriftligen anmäla sin fordran till kronofogdemyndigheten senast en månad från dagen för kungörelsens införande. Enligt utredningen är det emellertid inte ovanligt att borgenärer, särskilt privatpersoner och mindre företag, missar att anmäla sina fordringar inom den angivna tiden (se närmare betänkandet avsnitt 9.3.3). Mot den angivna bakgrunden har Riksskatteverket och Konsumentverket tidigare föreslagit att borgenärerna måste anmäla sina fordringar för att dessa skall beaktas vid skuldsaneringen. Förslaget går ut på att den borgenär som inte i rätt tid anmäler sin fordran förlorar rätten att ta del av gäldenärens eventuella betalningsutrymme; borgenärens fordran skulle således helt komma att prekluderas (se RSV Rapport 2002:5 s. 25). Att skärpa kravet på att borgenärerna måste anmäla sina fordringar för att dessa skall beaktas, och att de inte heller skulle få justera fordringsbeloppen efter anmälningstidens utgång, är åtgärder som i och för sig skulle kunna bidra till att förkorta handläggningstiderna. Samtidigt är det viktigt att beakta att syftet, att förfarandet skall gynna borgenärskollektivet, inte får gå förlorat och att tilliten till systemet inte får minska.

Sammanfattningsvis anser alltså regeringen, liksom utredningen, att det inte finns anledning att ändra bestämmelserna om kungörelse, delgivning och bevakning av fordringar.

Prop.
s. 56

4.6.2 Verkställighet av beslut om skuldsanering

Regeringens förslag: Ett beslut om skuldsanering skall få verkställas utan hinder av att det inte har vunnit laga kraft. (Se 37 §.)

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens (se betänkandet s. 242).

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har någon invändning mot utredningens förslag.

Skälen för regeringens förslag: Enligt den nuvarande ordningen är ett beslut om skuldsanering inte verkställbart förrän beslutet har vunnit laga kraft. Om ett beslut överklagas är gäldenären därför under den vidare handläggningen i domstol inte skyldig att följa den betalningsplan som bestämts. Samtidigt är gäldenären skyddad mot utmätning alltsedan den dag beslutet att inleda skuldsanering meddelades (se 25 och 38 §§ skuldsaneringslagen).

Av utredningens redovisning framgår att många borgenärsföreträdare har haft invändningar mot denna ordning, särskilt som tiden mellan ett inledande och ett laga-kraftvunnet beslut om skuldsanering i många fall varit oacceptabelt lång. Kritiken har huvudsakligen avsett det förhållandet att borgenärerna, i de fall gäldenären slutligen får avslag på ansökan, med den nuvarande ordningen riskerar att gå miste om medel som annars hade varit tillgängliga för utmätning.

En ordning som innebär att ett beslut om skuldsanering får verkställas genast, trots att det inte har vunnit laga kraft, skulle i huvudsak tillgodose den kritik som riktats mot den nuvarande ordningen från borgenärshåll. Härill kommer att en sådan ordning leder till att skuldsaneringen kan komma i gång tidigare och alltså innebär en förkortning av den totala handläggningstiden.

Det är också svårt att se att en sådan ordning skulle innefatta några större praktiska bekymmer eller riskera att leda till några egentliga rättsförluster för någon part. Om den högre instansen skulle upphäva skuldsaneringen, kvarstår således gäldenärens "ursprungliga" skulder, dock med avräkning för vad gäldenären har hunnit be-

tala enligt planen. Om den högre instansen skulle fastställa ett lägre betalningsbelopp, får man i den nya betalningsplanen ta skäligen hänsyn till att gäldenären möjligen under en viss tid har betalat "för mycket". Om den högre instansen däremot skulle finna att gäldenären under en viss tid har betalat "för lite", torde det i princip inte vara möjligt att retroaktivt förplikta gäldenären att betala mer än vad som redan har betalats enligt underinstansens betalningsplan. Det belopp som borgenärerna härigenom kan "förlora" får vägas mot de fördelar de vinner genom att de slipper att vänta på betalning till dess beslutet har vunnit laga kraft och att de med den föreslagna ordningen aldrig riskerar att gå miste om medel som annars hade varit tillgängliga för utmätning.

Prop.
s. 57

Vid en sammantagen bedömning finner regeringen därför att fördelarna med den föreslagna ordningen överväger. Ett beslut om skuldsanering bör alltså få verkställas utan hinder av att det inte har vunnit laga kraft.

4.6.3 Vissa frågor om omprövning

Regeringens förslag: Det införs en möjlighet att – vid sidan av ett upphävande – även kunna ändra ett beslut om skuldsanering, om gäldenären inte följer betalningsplanen och avvikelsen inte är ringa.

Vidare införs en möjlighet för gäldenären att ansöka om ändring, om dennes ekonomiska förhållanden väsentligen förbättrats efter skuldsaneringen.

Vid ändring av ett beslut om skuldsanering skall betalningsplanen också kunna förlängas till som längst sju år. (Se 24 § första stycket, 25 och 26 §§.)

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens (se betänkandet s. 234 f. och 244 f.).

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har någon invändning mot utredningens förslag rörande möjligheten att – vid sidan av ett upphävande av skuldsaneringen – även kunna ändra ett beslut om skuldsanering, om en gäldenär inte följer betalningsplanen.

De flesta remissinstanserna tillstyrker även utredningens förslag angående möjligheterna för gäldenären att själv påkalla en omprövning. *Finansbolagens Förening* och *Svenska Inkassoföreningen* anser dock att denna reglering bör utformas så att gäldenären får en skyldighet att ansöka om omprövning, om det har skett en väsentlig förbättring av dennes ekonomiska förhållanden. Svenska Bankföreningen framför liknande synpunkter.

Ingen remissinstans har någon invändning mot utredningens förslag om att införa en uttrycklig möjlighet för prövningsinstansen att i samband med omprövning förlänga betalningsplanen till som längst sju år.

Skälen för regeringens förslag

Försummelse att följa betalningsplanen

Enligt 27 § första stycket 4 skuldsaneringslagen kan tingsrätten på ansökan av en borgenär upphäva ett beslut om skuldsanering, om gäldenären inte följer betalningsplanen och avvikelsen inte är ringa.

Bestämmelsen är tänkt att ta sikte på det fallet att gäldenären medvetet underlåter att följa betalningsplanen. Tanken är att varje litet avsteg inte bör medföra att skuldsaneringen omprövas. Enstaka, kortvariga betalningsdröjsmål bör inte medföra att skuldsaneringen upphävs. Hänsyn bör tas till anledningen till ett eventuellt betalningsdröjsmål och ju mer ursäktligt dröjsmålet är desto svagare är skälen för att genom omprövning upphäva skuldsaneringen (se prop. 1993/94:123 s. 171 f.).

Vid utredningens utvärdering har framkommit att det i en inte obetydlig omfattning förekommer att en gäldenär vars ekonomiska förhållanden väsentligen har försämrats inte själv ansöker om omprövning, trots att gäldenären inte har ekonomisk förmåga att följa betalningsplanen (se betänkandet avsnitt 7.4.4).

Prop.
s. 58

Skuld-
sanering

Om en borgenär i en sådan situation ansöker om omprövning, finns enligt den nuvarande ordningen ingen laglig möjlighet för prövningsinstansen att ändra betalningsplanen. Antingen blir det fråga om att avslå ansökan om omprövning eller att upphäva gäldenärens skuldsanering.

Enligt regeringen bör dock beaktas att varje avvikelse som inte är ringa inte nödvändigtvis heller måste vara att betrakta som ett grovt åsidosättande av skuldsaneringsbeslutet och för den skull motivera ett upphävande (jfr anf. prop. s. 172). Detta kan vara fallet i fråga om gäldenärer som till följd av sjukdom eller annan anledning inte har förmåga att på egen hand ansöka om omprövning.

Med hänsyn främst till lagens rehabiliterande syfte bör därför införas en möjlighet att – vid sidan av ett upphävande – även kunna ändra ett beslut om skuldsanering, om gäldenären inte följer betalningsplanen och avvikelsen inte är ringa. Ändringen kan t.ex. innefatta en förlängning av löptiden för betalningsplanen eller en höjning av det månatliga betalningsbeloppet. Om gäldenären i sitt yttrande över borgenärens ansökan uppger att den ekonomiska situationen har försämrats och begär att betalningsbeloppet skall anpassas härtill, bör det även vara möjligt att besluta om en ändring som innebär att gäldenärens betalningsskyldighet justeras nedåt. För en närmare beskrivning av förutsättningarna för ett beslut om ändring hänvisas till författningskommentaren till 24 §.

Förändring av gäldenärens ekonomiska förhållanden

Enligt 28 § skuldsaneringslagen kan tingsrätten på ansökan av en gäldenär ändra det som har bestämts i ett beslut om skuldsanering när det gäller fordringarna, fördelningen till borgenärerna och betalningsplanen. För att gäldenären skall få till stånd en omprövning krävs att det har inträffat omständigheter som inte kunnat förutses vid tiden för beslutet om skuldsanering eller att det finns synnerliga skäl.

Av förarbetena framgår att bestämmelsen var avsedd för de fall då gäldenären på grund av nya, oförutsedda omständigheter inte längre kunde anses ha förmåga att fullfölja sina åligganden enligt beslutet om skuldsanering. Vidare uttalades att det borde vara fråga om omständigheter som på ett avgörande sätt påverkade gäldenärens förmåga att på längre sikt fullfölja sina åligganden enligt beslutet.

Som utredningen konstaterar synes man i praxis utgå ifrån att den aktuella bestämmelsen i princip bara är tillämplig på den situationen att gäldenärens ekonomiska förhållanden förändrats till det sämre (se betänkandet avsnitten 7.4.5 och 7.4.6).

Regeringen föreslår i det följande att det i samband med omprövning skall vara möjligt att förlänga betalningsplanen till som längst sju år. Denna möjlighet tar i första hand sikte på de fall där gäldenärens ekonomiska förhållanden väsentligen har förbättrats och det finns anledning att vid en omprövning förlänga den ursprungliga betalningsplanen. Enligt regeringen bör det samtidigt vara möjligt för gäldenären att förhindra en eventuell förlängning genom att själv ansöka om omprövning. Enligt den nuvarande ordningen saknar gäldenären, som anförts, denna möjlighet. Gäldenären är i stället hänvisad till att underrätta sina borgenärer om den förbättrade ekonomiska situationen och passivt invänta en eventuell ansökan om omprövning från någon av dem (se betänkandet avsnitten 7.4.5 och 7.4.6).

Regleringen bör alltså ändras så att kronofogdemyndigheten på ansökan av en gäldenär skall kunna ändra vad som har bestämts i ett beslut om skuldsanering i fråga, dels om vad som skall gälla för fordringarna, dels om vilket belopp som skall fördelas mellan borgenärerna, och dels om betalningsplanen. En sådan ändring bör kunna ske under förutsättning att gäldenärens ekonomiska förhållanden väsentligen har förändrats efter beslutet om skuldsanering och detta beror på omständigheter som inte kunnat förutses vid beslutet eller om det finns synnerliga skäl. Gäldenären ges på detta sätt en möjlighet och ett incitament att agera vid en förbättrad ekonomisk situation. Gäldenären kan därigenom undvika att få betalningstiden förlängd när en borgenär – ofta långt senare – får kunskap om den förändrade ekonomiska situationen och begär omprövning.

Förlängning av betalningsplanen i samband med omprövning

Enligt 27 § första stycket 5 skuldsaneringslagen kan en tingsrätt på ansökan av en borgenär vars fordran omfattas av ett beslut om skuldsanering upphäva eller ändra detta, om gäldenärens ekonomiska förhållanden väsentligen har förbättrats efter skuldsaneringen. I förarbetena till bestämmelsen uttalades att det i dessa fall – till skillnad från de fall som omfattades av punkterna 1–4 – ofta inte var motiverat med en så ingripande rättsföljd som ett upphävande innebar. I stället kunde det normalt bli fråga om att korrigera betalningsplanen så att borgenärerna kunde få del av det ökade betalningsutrymmet (se prop. 1993/94:123 s. 172).

Regleringen av fysiska personers inkomsttaxering innebär att det inte är möjligt att få upplysning om någons årsinkomst förrän tidigast den 15 augusti och senast den 15 december året efter intjänandeåret. Det är ju inte förrän då som underlaget för den slutliga skatten är bestämt. Det har visserligen införts en möjlighet för de skattskyldiga som har en fordran på återbetalning av skatt att under vissa förutsättningar få besked om skatten och återbetalning redan i juni. I huvudsak gäller dock fortfarande de tider som utredningen har angett. Som en följd härav gör de största borgenärsföreträdarna normalt inte heller någon uppföljning av gäldenärens ekonomiska förhållanden förrän tidigast efter två år.

Om gäldenären efter beslutet om skuldsanering, t.ex. beroende på en inkomstökning, får ett väsentligt större betalningsutrymme, tar det alltså i allmänhet ganska lång tid innan borgenärerna får kännedom om de förändrade förhållandena. När så väl sker är det därför inte ovanligt att det i ansökan om omprövning begärs att betalningstiden skall förlängas. Som utredningen anför kan man dock i den praktiska tillämpningen utläsa en viss osäkerhet om den nuvarande regleringen innefattar en möjlighet att, utöver korrigeringen av betalningsbeloppet, kunna förlänga betalningsperioden. Av lagtexten går visserligen inte att utläsa något förbud mot en sådan förlängning, men avsaknaden av en uttrycklig reglering har ofta inneburit att domstolarna iakttagit en påfallande restriktivitet med att förlänga tiden (se bl.a. rättsfallet NJA 2005 s. 303, där Högsta domstolen särskilt hänvisar till bristen på en uttrycklig lagreglering). Det torde också vara förenat med såväl praktiska som principiella svårigheter att ålägga gäldenären att retroaktivt betala ett högre belopp.

Prop.
s. 60Skuld-
sanering

Enligt regeringen är det inte rimligt att konsekvensen för den som fått en betydande inkomstökning och som därför under en tid haft ett väsentligt större betalningsutrymme begränsas till att han eller hon för den tid som återstår av den ursprungliga betalningsplanen skall betala ett högre belopp. En sådan ordning skulle innebära att hela risken för att de ursprungliga antagandena om gäldenärens framtida ekonomiska förhållanden slår fel läggs på borgenärerna. Regleringen bör hellre vara utformad på ett sätt som möjliggör att man vid omprövningen i princip kan återställa den ursprungliga balansen mellan gäldenärens och borgenärens intressen som rådde vid tidpunkten för beslutet om skuldsanering. Regleringen bör därför innefatta uttryckliga möjligheter för prövningsmyndigheten att, allt efter omständigheterna, antingen enbart korrigera betalningsbeloppet för den återstående betalningstiden eller därtill även förlänga betalningstiden.

Tanken är emellertid inte att betalningstiden slentrianmässigt skall förlängas med det antal månader som gäldenären har betalat ett "för lågt" belopp. Vid prövningen av om, och i så fall i vilken utsträckning, en förlängning skall ske, bör utgångspunkten vara att betalningsplanen utformas så att merparten av den skuldsaneringsplanens slutligen kommer borgenärerna till del.

Som utredningen framhåller bör det finnas en yttersta gräns för längden på betalningsplanen och därmed möjligheterna att förlänga denna. Regeringen delar utredningens bedömning att en omprövning aldrig bör kunna leda till att betalningstiden sammantaget överstiger sju år. En längre betalningstid skulle inte vara förenlig med lagens rehabiliterande syften.

Den föreslagna regleringen avseende möjligheterna till en förlängning av betalningsplanen är inte heller avsedd att innebära någon förändring av skuldsanerings-

institutets – i princip – definitiva karaktär. För att en omprövning över huvud taget skall bli aktuell enligt denna regel bör det således alltfjämt fordras en förändring till det bättre som är avsevärd, t. ex. att gäldenären erhållit en betydande inkomstökning eller att han eller hon fått en större tipsvinst eller ett större arv (se prop. 1993/94:123 s. 171 och 232).

Prop.
s. 61

4.7 Kravet att gäldenären skall ha hemvist i Sverige

Regeringens bedömning: Kravet att gäldenären skall ha hemvist i Sverige för att kunna beviljas skuldsanering bör gälla även fortsättningsvis.

Utredningen: Frågan behandlas inte av utredningen.

Remissinstanserna: Ingen av remissinstanserna berör frågan.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt 4 § skuldsaneringslagen får skuldsanering under vissa förutsättningar beviljas fysiska personer med hemvist i Sverige. Med hemvist avses att gäldenären är bosatt här i landet och att bosättningen med hänsyn till vistelsens varaktighet och omständigheterna i övrigt måste anses stadigvarande. Hemvistkravet preciseras dock genom regeln i andra stycket samma paragraf, där det framgår att den som är folkbokförd i Sverige alltid skall anses ha hemvist här.

Lagrådet har ansett att frågan om hemvistkravets förenlighet med gemenskapsrätten, särskilt bestämmelserna om den fria rörligheten för personer, bör bli föremål för ytterligare överväganden i lagstiftningsärendet.

Allmänt gäller inom den internationella privat- och processrätten att det i en stat måste finnas ett rättskipningsintresse för att doms rätt skall föreligga där. Det krävs alltså att saken har en tillräcklig anknytning till staten i fråga. Denna princip gäller också inom EU och kommer till uttryck i rättsakter och konventioner på området.

Ett beslut om skuldsanering gäller för gäldenärens samtliga borgenärer, också borgenärer i utlandet. En anledning till att ställa ett krav på hemvist för att bevilja skuldsanering är att ett beslut om skuldsanering i regel inte erkänns utanför Sverige. Svenska skuldsaneringsbeslut omfattas varken av gemenskapens insolvensförordning, Bryssel I-förordningen eller Bryssel- och Luganokonventionerna eller av de nordiska konventionerna på den internationella process- och privaträttsens område och inte heller av någon annan internationell överenskommelse om erkännande. Frågan om ett svenskt skuldsaneringsbesluts ställning i utlandet kan visserligen inte besvaras generellt, eftersom svaret beror på inställningen i varje främmande rättsordning, men i de allra flesta fall torde beslutet inte erkännas. Gäldenären riskerar alltså alltid att borgenärerna i en process utanför Sverige kräver full betalning för fordringar som i och för sig omfattas av den svenska skuldsaneringen. Det är därför naturligt att kräva att gäldenären har en stark reell anknytning till Sverige, att gäldenären är stadigvarande bosatt här, för att en svensk myndighet skall kunna besluta om skuldsanering.

Att gäldenären har hemvist i Sverige är också i regel en förutsättning för att gäldenärens ekonomiska och personliga förhållanden skall kunna utredas på ett tillfredsställande sätt. Utredningen behövs för att kunna ta ställning till om det finns förutsättningar för skuldsanering. Visserligen är det en utgångspunkt att gäldenären själv skall ta fram uppgifter som behövs, men det är av stor betydelse att det finns möjlighet såväl för kronofogdemyndigheten som för borgenärerna att själva utreda och kontrollera gäldenärens uppgifter. Har gäldenären hemvist i ett annat land, torde det ofta vara svårt, om ens möjligt, för berörda att få tillgång till uppgifter om exempelvis inkomster och tillgångar på annat sätt än genom gäldenären. Ett skuldsaneringsförfarande förutsätter också gäldenärens aktiva medverkan, något som självfallet underlättas om gäldenären har hemvist i det land där prövningen sker.

När det gäller likartade förfaranden har man även i den EG-rättsliga regleringen valt att låta just gäldenärens hemvist eller liknande vara avgörande för frågan om

Prop.
s. 62

domsrätt (se t.ex. artikel 3.1 i insolvensförordningen, artikel 4.1 i direktivet om rekonstruktion och likvidation av försäkringsföretag och artikel 3.1 i direktivet om rekonstruktion och likvidation av kreditinstitut; jfr prop. 2005/06:37 *EUs insolvensreglering*). I sammanhanget bör också framhållas att det nederländska skuldsaneringsförfarandet omfattas av insolvensförordningen. Det är möjligt att kommande skuldsaneringslagar i andra medlemsstater kommer att omfattas av insolvensförordningen. I så fall skall beslutet erkännas i Sverige. Därmed följer också att Sverige i princip inte kan hävda domsrätt, om en skuldsaneringsgäldenär har hemvist i en sådan medlemsstat.

Av det sagda följer att det framstår som mindre lämpligt om bara den omständigheten att gäldenären tillfälligt vistas i landet ger möjlighet att sanera hans eller hennes skulder. Det är knappast heller adekvat att knyta kravet till gäldenärens medborgarskap. En sådan regel är inte ändamålsenlig och skulle kunna anses diskriminerande. Inte heller andra mer uttunnade anknytningskrav, såsom t.ex. en borgenärs eller en fordrans anknytning till Sverige, skulle kunna ersätta det nuvarande hemvistkravet utan att skuldsaneringsförfarandet förlorade i effektivitet och ändamålsenlighet. Enligt regeringens bedömning är det alltså både nödvändigt och ändamålsenligt med ett behörighetskrav som innefattar en stark reell anknytning till Sverige. Det framstår också som klart att kravet inte kan anses stå i strid med EG-rätten. Som framgått ovan är det snarast det förhållandet att skuldsaneringsbeslut i allmänhet inte erkänns utanför beslutsstaten som kan verka hindrande för personers fria rörlighet inom EU. Ett gemenskapsrättsligt eller annat internationellt system för erkännande av skuldsaneringsbeslut skulle kunna råda bot på den situationen. En utveckling mot ökat erkännande av skuldsaneringsbeslut meddelade av myndigheter i andra medlemsstater är därför eftersträfvansvärd och ligger också i linje med det som gäller på privaträttens område i övrigt inom EU. Europeiska rådet har i den s.k. Tammerforsöverenskommelsen fastslagit att principen om ömsesidigt erkännande av rättsliga avgöranden skall bli en hörnsten inom det civilrättsliga samarbetet. Artikel 65 i EG-fördraget ger den rättsliga grunden för det civilrättsliga samarbetet och gör det möjligt att besluta rättsakter på den internationella privat- och processrättsens område.

Skuldsanering

4.8 Nedsättning och ackord rörande statliga fordringar

Prop.
s. 63

Regeringens bedömning: Samma krav som i dag bör gälla vid nedsättning eller eftergift av en statlig fordran, dvs. en nedsättning skall kunna ske vid en frivillig uppgörelse, om förutsättningarna för skuldsanering är uppfyllda och övriga borgenärer gör motsvarande eftergift, eller enligt reglerna om ackord.

Utredningens förslag: I betänkandet föreslås att kronofogdemyndigheten skall få besluta om nedsättning av en statlig fordran på skatt eller avgift m.m. oberoende av om förutsättningarna för skuldsanering är uppfyllda och om övriga borgenärer gör motsvarande eftergift eller inte. I stället skall krävas att det föreligger särskilda skäl. Som särskilda skäl skall särskilt beaktas om gäldenären är på obestånd och denne genom en nedsättning kan få en varaktig lösning på sina ekonomiska problem (se betänkandet s. 245).

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag eller lämnar det utan någon invändning. *Skatteverket* lämnar dock en rad invändningar mot förslaget och dess utformning. Bland annat påpekas att förslaget medför att den nuvarande distinktionen mellan ackord och frivilliga uppgörelser om skuldsanering ersätts med en reglering som är oklar både i fråga om vilken myndighet som är behörig att fatta beslut och under vilka förutsättningar beslut skall meddelas. *Svea hovrätt* framhåller att den föreslagna utformningen inte synes täcka det fall som tar sikte på kronofogdemyndighetens processuella agerande inom ramen för ett ärende om skuldsanering. *Föreningen Sveriges Kronofogdar* ifrågasätter av-

skaffandet av kravet på att övriga borgenärer skall göra motsvarande eftergift, eftersom ett beslut om nedsättning av en skattefordran, enligt föreningen, inte leder till någon varaktig ekonomisk rehabilitering om inte också uppgörelser träffas med övriga borgenärer.

Skälen för regeringens bedömning: I lagen (1993:892) om ackord rörande statliga fordringar m.m. (skatteackordslagen) ges bestämmelser om i vilken ordning staten genom ackord och skuldsanering kan efterge fordringar på skatt, avgift, böter eller annan staten tillkommande fordran som vid verkställighet enligt utsökningsbalken handläggs i allmänt mål (se 1 § skatteackordslagen).

Beslut om att anta ackord fattas som regel av Skatteverket, men verket får delegera uppgiften till en kronofogdemyndighet (se 2 § skatteackordslagen). Förslag om ackord får antas om det kan anses ekonomiskt fördelaktigt för det allmänna och det inte med hänsyn till gäldenärens personliga förhållanden eller av annan anledning framstår som olämpligt från allmän synpunkt. Bedömningen skall grundas bl.a. på en ekonomisk jämförelse av utfallet mellan ackord och ett exekutivt förfarande. Eftersom statliga fordringar har ett visst företräde vid löneutmätning (se 7 kap. 14 § utsökningsbalken), utfaller bedömningen relativt ofta till nackdel för förslaget om ackord, vilket då inte kan godtas. Ackordsförslag som inte framställs i konkurs eller enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion får också antas endast om övriga borgenärer som ackordet angår godkänner det (se 3 § skatteackordslagen).

Prop.
s. 64

Av 4 § skatteackordslagen framgår att det är kronofogdemyndigheten som, med avseende på de fordringar som lagen omfattar, har att företräda det allmänna som borgenär vid en skuldsanering. I 5 § samma lag regleras förutsättningarna för att sätta ned statens fordran inom ramen för en frivillig uppgörelse i det första, oreglerade, steget av skuldsaneringsförfarandet eller att godta ett förslag om frivillig skuldsanering i det andra, lagreglerade, steget. I båda situationerna gäller att förutsättningarna för skuldsanering enligt skuldsaneringslagen skall vara uppfyllda. Det ställs däremot inte något krav på att uppgörelsen skall vara till fördel för det allmänna. Vid nedsättning av fordran i steg ett krävs dessutom att de övriga borgenärer som skuldsaneringen angår gör motsvarande eftergift.

Med förslaget i avsnitt 4.1.1 att avskaffa kravet på gäldenärens egenförsök som en särskild förutsättning för att beviljas skuldsanering kommer troligen den typ av frivilliga uppgörelser som hittills har benämnts "steg ett" att minska något i omfattning. Tanken med förslaget är dock inte att förhindra eller motverka att gäldenären, på egen hand eller med bistånd av en kommunal rådgivare, träffar denna typ av frivilliga uppgörelser med sina borgenärer. Det kommer alltså fortfarande att finnas behov av en särskild reglering för under vilka förutsättningar staten skall kunna medverka i frivilliga uppgörelser.

Med den av utredningen föreslagna regleringen för beslut om nedsättning av statliga fordringar på skatt eller avgift m.m. skulle det dock inte längre krävas att förutsättningarna för skuldsanering var för handen. Detta skulle, som Skatteverket påpekar, i sin tur medföra att gränsdragningen mellan regleringen för antagande av ackord i 3 § skatteackordslagen och nedsättning av fordran i 5 § samma lag, blev flyttade. Det är ju just kopplingen till skuldsaneringslagen som avgränsar den krets av gäldenärer som kan komma i fråga för det mer fördelaktiga institutet beslut om nedsättning.

En sådan ordning skulle med andra ord leda till att det uppstår oklarhet om en viss ansökan från en fysisk person om underhandsackord skall prövas enligt 3 eller 5 § skatteackordslagen och därmed även om vilken myndighet som är behörig att pröva saken. I praktiken skulle det troligen föra med sig att underhandsackord för fysiska personer inte längre beslutades. Nedsättningen av statliga fordringar enligt utredningens förslag skulle också kunna leda till en ökad utdelning på privata fordringar. Privata borgenärer skulle alltså gynnas på det allmännas bekostnad, eftersom det inte skulle krävas en motsvarande eftergift av de privata fordringsägarna.

Det anförda leder regeringen till bedömningen att regleringen i skatteackordslagen inte bör ändras i sak. Utmönstringen av begreppet frivillig skuldsanering (se avsnitt 4.1.2) innebär dock att vissa redaktionella ändringar bör göras.

4.9 Tillgångar i form av pensionsförsäkringar och pensionssparkonton

Prop.
s. 65

Regeringens förslag: Förutsättningarna för Skatteverket att medge dispens för återköp av pensionsförsäkringar och avslutning av pensionssparkonton i förtid förtydligas. Under förutsättning att försäkringsavtalet eller försäkringstekniska riktlinjer inte förhindrar det skall dispens få medges, bl.a. om försäkringstagaren eller pensionsspararen är på obestånd och denne genom ett återköp eller en utbetalning i förtid kan få en varaktig lösning på sina ekonomiska problem. (Se 58 kap. 18 och 32 §§ inkomstskattelagen.)

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens (se betänkandet s. 246 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag eller lämnar det utan någon invändning. *Kammarrätten i Göteborg*, som i och för sig inte har någon erinran mot förslaget i sak, har dock synpunkter på den lagtekniska utformningen av regleringen. *Sveriges Försäkringsförbund* avstyrker förslaget och anser att frågan bör övervägas närmare av Pensionskatteutredningen (Fi 2004:14, dir. 2004:99).

Skälen för regeringens förslag: Utgångspunkten vid en skuldsanering är att gäldenärens samtliga tillgångar skall tas i anspråk för att betala borgenärerna. Gäldenärens tillgångar i form pensionsförsäkringar och medel som sparats på pensionskonto kan emellertid inte alltid tas i anspråk för betalning till borgenärerna. Finns sådana tillgångar kan det, vid skälighetsbedömningen, leda till att gäldenären nekas skuldsanering.

Anledningen till att en gäldenär inte kan tillgängliggöra värdet av en pensionsförsäkring kan bero på försäkringsavtalet. Finns det ett förmånstagarförordnande som har gjorts oåterkalleligt, kan försäkringstagaren inte förfoga över försäkringen. Likaså kan försäkringstagaren vara förhindrad att förfoga över försäkringen på grund av försäkringstekniska riktlinjer. Detta regelverk syftar till att skydda livförsäkringsföretagens kapitalplaceringar och i förlängningen försäkringskollektivets intresse. Normalt gäller också överlåtelseförbud för tillgångar i form av pensionsförsäkring och på pensionssparkonto, men vissa undantag har gjorts bl.a. för exekutiva situationer (3 § andra stycket lagen [1927:27] om försäkringsavtal, 14 kap. 14 § försäkringsavtalslagen [2005:104], 58 kap. 17 och 31 §§ inkomstskattelagen [1999:1229] samt 4 kap. 1 § andra stycket lagen [1993:931] om individuellt pensionssparande). Begränsningarna i förfoganderätten hänger också samman med de skattemässiga särreglerna för pensionssparandet som syftar till att möjliggöra ett långsiktigt sparande för pensionen och därmed bidra till en tryggare ålderdom.

Liksom utredningen anser regeringen att det inte är lämpligt att ändra på grundläggande försäkrings- och avtalsrättsliga regler. Således bör de begränsningar i en försäkringstagares möjligheter att förfoga över försäkringen eller försäkringsbeloppet som följer av försäkringsavtalets konstruktion eller försäkringstekniska riktlinjer gälla även i en skuldsaneringssituation.

I vissa fall kan det ändå vara möjligt att genom återköp tillgängliggöra värdet av en pensionsförsäkring för borgenärerna. Ett återköp innebär, något förenklat, att försäkringsbolaget frigörs från sina förpliktelser mot försäkringstagaren genom utbetalning av det aktuella återköpsvärdet på den i förtid avslutade försäkringen. En pensionsförsäkring får återköpas om det tekniska återköpsvärdet uppgår till högst 30 procent av prisbasbeloppet. Återköp får också ske om det tekniska återköpsvärdet uppgår till högst ett prisbasbelopp, såvida försäkringen inte är förenad med ett oåterkalleligt förmånstagarförordnande och premier för försäkringen inte har beta-

Skuld-
sanering

Prop.
s. 66

lats under de senaste tio åren. I övriga fall krävs för återköp att Skatteverket meddelar dispens på grund av synnerliga skäl.

Innan Skatteverket prövar möjligheten till dispens skall besked finnas från försäkringsbolaget om återköp får ske enligt försäkringsavtalet och försäkringstekniska riktlinjer. De försäkringstekniska riktlinjerna syftar, som nämnts, till att skydda försäkringskollektivets tillgångar. Bedömningen av om återköp är möjligt görs utifrån den ekonomiska risk som varje enskild försäkring innebär för försäkringsbolaget. Man resonerar i termer av positiv eller negativ risksumma. Med positiv risksumma menas att försäkringsbolaget räknar med att få betala ut mer pengar till försäkringstagaren än vad bolaget kommer att få in via inbetalda premier. Om en försäkring har en positiv risksumma, är det i regel försäkringstekniskt möjligt att återköpa den. Om försäkringsbolagets bedömning enligt försäkringsavtalet och försäkringstekniska riktlinjer mynnar ut i att återköp inte kan medges, skall Skatteverket avslå dispensansökan utan någon vidare prövning i sak (se 58 kap. 18 § inkomstskattelagen och betänkandet avsnitt 11.4.6).

I de fall försäkringsbolaget medger återköp skall Skatteverket pröva om det föreligger synnerliga skäl för att bevilja dispens. I förarbetena till inkomstskattelagen uttalades att rekvisitet synnerliga skäl innebär att dispensprövningen skall vara starkt restriktiv. Vidare uttalades att dispensregeln är avsedd att tillämpas när en utebliven utbetalning närmast framstår som stötande. Det framhölls att det inte är tillräckligt för dispens att den skattskyldige har hamnat i allvarliga ekonomiska svårigheter och förhållandena är ömmande. Som exempel på förutsättningar för dispens angavs att försäkringstagaren kan visa att han eller hon är på obestånd och att ett återköp är helt avgörande för möjligheten att undvika konkurs (se prop. 1993/94:85 s. 52 f.).

Enligt regeringens mening är det lämpligt att tydligt reglera att dispens för återköp skall meddelas i de fall försäkringstagaren är på obestånd och denne genom ett återköp kan komma i fråga för en skuldsanering. Liksom i dag bör dispens endast komma i fråga om ett återköp är möjligt enligt försäkringsavtalet och de försäkringstekniska riktlinjerna. Dispensmöjligheten bör inte heller begränsas till de fall där det är en skuldsanering som utgör den varaktiga lösningen på gäldenärens ekonomiska problem utan även kunna omfatta lösningar i form av frivilliga uppgörelser.

Som Kammarrätten i Göteborg framhåller bör regleringen utformas så att det direkt i lagen anges under vilka förutsättningar dispens skall få medges.

Motsvarande ändringar bör göras i inkomstskattelagens reglering av möjligheterna att avsluta ett pensionssparkonto genom en utbetalning i förtid.